

Plameni čovjek

Tad Williams

Ljeta i ljeta kasnije, još se usred noći naglo budim s njegovim ispaćenim licem pred očima. I nikad mu u tim strašnim snovima ne mogu ničim ublažiti patnju. Ispričat ću dakle priču, u nadi da će posljednji duhovi otići na počinak, ako je takvo što uopće moguće na ovom mjestu gdje je više duhova nego živih. Ali morat ćete pažljivo slušati - ovo je priča koju ni sama pripovjedačica posve ne razumije. Pričat ću vam o knezu Sulisu, mom slavnom očuhu. Pričat ću vam što mi je vještica prorekla. Pričat ću vam o ljubavi koju sam imala i izgubila. Pričat ću vam o noći kada sam vidjela plamenog čovjeka. Tellarin me darivao sitnicama, ali one za mene nisu bile male. Moj mi je ljubavnik kupovao slatkiše, i smijao se gledajući me kako ih halapljivo jedem. "Ah, mala Breda", govorio mi je. "Neobično je i čudesno da običan vojnik mora krijumčariti ušećerene smokve kraljevoj kćeri." A tada me poljubio, pritisnuo svoje grubo lice uz moje i poljubio me, a to je bilo slađe od ijedne smokve koju je Bog ikad stvorio. Ali Sulis nije zapravo bio kralj, niti sam ja bila njegova prava kći. Tellarin, međutim, nije u svemu griješio. Sreća koju sam osjećala kada bih ugledala ovog vojnika ili ga začula kako zviždi pod prozorom bila je uistinu neobična i čudesna. Moj pravi otac, čovjek iz čijeg sam sjemena iznikla, umro je u hladnim vodama Kraljevskog jezera kada sam bila vrlo mala. Njegovi suputnici su tvrdili da se golema štuka uhvatila u mreže i odvukla mog oca Ricwalda u smrt utapanjem, ali drugi su šaputali da su ga ubili upravo ti isti suputnici, te zatim opteretili njegovo tijelo kamenjem. Svi su znali da bi moj otac dobio stijeg i koplje Vrhovnog poglavara na idućem sastanku svih poglavica jezerskog naroda. I njegov otac i stric bili su Vrhovni poglavari prije njega, te su neki šaptali daje sam Bog kaznio mog sirotog oca jer nijedna obitelj ne bi smjela tako dugo uživati moć. Drugi su vjerovali da je suputnicima mog oca na brodu netko jednostavno platio prljavim zlatom da ga utope kako bi neka druga obitelj zadovoljila svoje ambicije. Za ovo sam saznala tek iz priča moje majke Cvnerthith. Bila je mlada kad je moj otac umro, i imala dvoje sitne djece - mene, koja još nisam navršila ni pet godina, te mog brata Aelfrica, dvije godine starijeg. Zajedno smo otišli živjeti u kuću očeva oca jer smo mu bili posljednji potomci, a među Jezeranima Erkvnlada naš je rod bio vrlo slavan. Ali to nije bio sretan dom. Godric, moj djed, i sam je stolovao kao Vrhovni poglavar dvadeset godina prije nego što je bolest stala na kraj njegovoj vladavini, te je gajio velike nade da će ga moj otac naslijediti, ali nakon očeve smrti, Godric je morao gledati kako narod odabire potomka iz neke druge obitelji da nosi koplje i stijeg umjesto njegova sina. Od tog trenutka, sve što se događalo u svijetu kao daje mom djedu samo dokazivalo da su najbolji dani Erkvnlada i jezerskog naroda minuli.

Godric je umro prije nego što sam navršila sedmu, ali je godine između očeve i vlastite smrti učinio vrlo nesretnima za moju majku, uz mnogo pritužbi i oštrih prijekora zbog načina na koji je vodila domaćinstvo i odgajala Aelfrica i mene, jedinu djecu njegova mrtvog sina. Moj je djed provodio mnogo vremena s Aelfricom, nastojeći od njega stvoriti čovjeka koji bi ponovno vratio koplje i stijeg našoj obitelji, ali moj je brat bio sitnog rasta i stidljiv - sigurno mu je bilo jasno da nikad neće vladati ničim osim vlastitom kućom. Za ovo je Godric okrivljavao moju majku, tvrdeći da je od dječaka napravila slabića.

Djed se manje zanimao za mene. Nikad prema meni nije bio okrutan, tek strog i otresit, ali predstavljao je tako strašan prizor sa svojom čekinjastom bijelom bradom, grubim glasom i nekoliko prstiju manje, da si nisam mogla pomoći, već sam pred njim uvijek prezala. Ako je to bio još jedan razlog zbog kojeg mu se život zagorčao, sada žalim zbog toga.

U svakom slučaju, majčino udovištvo bilo je za nju tužno, sumorno razdoblje. Od gospodarice vlastite kuće i buduće supruge Vrhovnog poglavara, sada je postala tek jedna od tri odrasle kćeri u kući mrzovoljnog starca, jer je jedna od očevih sestara također izgubila muža, dok je najmlađa živjela kod kuće, neudana, kako bi se brinula za svog oca u starosti.

Da se čak i najsiromašniji ribar udvarao mojoj majci, vjerujem da bi ga ona prihvatila, samo da je imao vlastiti dom i nijednog živog rođaka. Ali umjesto toga, posjetio nas je čovjek koji je uzdrmao cijelo jedno razdoblje.

"Kakav je?" upitao me jednom Tellarin. "Pričaj mi o svom očuhu."

"On je tvoj gospodar i zapovjednik", nasmiješila sam se. "Što ti mogu reći a da već i sam ne znaš?"

"Reci mi o čemu priča kad je kod kuće, za svojim stolom, što radi." Tellarin me tada pogledao, poprimivši odjednom dječaćki, iznenađen izraz lica. "Ha! Čini se svetogrđem čak i pitati!"

"On je samo čovjek", rekoh mu, i zakolutah očima. Kakve gluparije osjećaju muškarci jedni prema drugima - da je ovaj tako velik i važan, dok su oni tako mali! "Jede, spava, pušta vjetrove. Dok mi je mati bila živa, znala je govoriti da u postelji zauzima više mjesta nego trojica drugih ljudi, jer se rita i glasno govori u snu." Namjerno sam svog očuha prikazala običnim, jer mi se nije sviđalo kada bi se Tellarin za nj zanimao gotovo kao i za mene. Moj nabbanski vojnik se tada uozbiljio. "Kako ga je moralo ražalostiti kad ti je mati umrla... Sigurno ju je veoma ljubio."

Kao da to mene nije ražalostilo! Oduprla sam se porivu da ponovno zakolutam očima, te mu umjesto toga rekla, s potpunim mladenačkim uvjerenjem: "Mislím daje uopće nije volio."

Moja je majka jednom rekla da, kada su se moj očuh i njegova svita prvi put pojavili na livadama, jašući na sjever prema Kraljevskom jezeru, bilo je to kao da se sama nebeska vojska spustila na zemlju. Trublje su oglašavale njihov dolazak, privlačeći ljude iz svakog grada da ih isprate, kao da se radilo o hodočašću, ili procesiji kakve svete relikvije. Viteški oklopi i koplja bili su ulašteni do visokog sjaja, a čapljin grb njihova gospodara blistao se izvezen zlatnom niti na svim visokim barjacima. Čak su i konji Nabbanaca bili krupniji i ponosniji od naših sirotih erkvnlanskih ponija. Malu vojsku slijedila su krda ovaca i marve, te tuceti i tuceti kola i volovskih zaprega, kolona tako golema da se njezin izrovan trag na površini zemlje nazirao još šezdeset godina poslije.

No, ja sam bila dijete, i nisam vidjela ništa od toga

- ne tada. Na dvoru svog djeda čula sam tek glasine, riječi koje su moje strine i majka šaputale nad svojim vezivom. Moćni knez koji je stigao bio je nabbanski plemić, glasio je izvještaj, kojeg su mnogi zvali Sulis Otpadnik. Tvrđio je da dolazi u miru i da mu je jedina želja osnovati dom pokraj Kraljevskog jezera. Bio je prognan iz svoje zemlje

- krivovjernik, tvrdili su neki, kojeg je Lektor istjerao pod prijetnjom izopćenja zbog njegovih neumjesnih pitanja o životu Usiresa Aedona, našeg blaženog Iskupitelja. Ne, iz njegova gaje

doma otjeralo spletkarenje eskritora, tvrdili su drugi. Kad rasrdiš pripadnika crkve, to je kao da si nagazio na zmiju, govorili su.

Majka crkva tih je dana još držala Erkvnlend u labavoj šaci, i premda je većina puka bila krštena u aedonitskoj vjeri, vrlo je malo Jezerana imalo povjerenja u Sancel-lan Aedonitis. Mnogi su ga nazivali "ono leglo popova",

i tvrdili da mu glavni cilj nije bio božji posao, već porast vlastite moći.

Mnogi još tako misle, ali o crkvi više ne govore loše tamo gdje ih netko nepoznat može čuti. Znam kudikamo više o tim stvarima danas nego onda kada su se dogodile. Razumijem još i više sada kad sam stara i kada su svi iz moje priče mrtvi. Naravno, nisam prva koja je prešla taj žalostan put. Spoznaja, držim, uvijek dolazi prekasno.

Knez Sulis se doista zavadio s crkvom, a u Nabbanu su crkva i država bile tako usko povezane da je i imperator u Sancellan Mahistrevisu također postao njegov neprijatelj, ali obitelj mog budućeg očuha bila je tako moćna i važna da ga nisu zatočili i pogubili, već ga uporno nagovarali da napusti Nabban. Njegovi sunarodnjaci su pretpostavljali da je odveo svoje kućanstvo u Erkvnlend zato što je svaki plemić mogao postati kraljem u toj nazadnoj zemlji - mojoj zemlji - ali Sulis je imao vlastite razloge, mračnije i čudnije nego što je itko od njih mogao naslutiti. Stoga je doveo cijelo svoje kućanstvo, svoje vitezove i vojnike i sve njihove žene i djecu, narod dovoljan da naseli čitav jedan mali grad, na obale Kraljevskog jezera.

Uza svu oštrinu svojih mačeva i snagu svog oklopa, Nabbanci su se prema Jezeranima odnosili iznenađujuće ljubazno, te se prvih tjedana uvelike trgovalo ^prijateljvalo između njihovih logora i naših gradova. Tek kada je knez Sulis objavio poglavarima Jezerana kako se namjerava useliti u Visoku utvrdu, napušteni zamak na predgorju, Erkvnlan-đani su se uznemirili.

Golema i pusta, obitavalište vjetra i sjena, Visoka se utvrda uzdizala nad našim krajem od početka najstarijih priča. Nitko se nije sjećao tko ju je izgradio - neki su govorili da su to bili divovi, dok su drugi prisezali da ju je vilinski narod saznao za sebe. Sjevernjaci iz Rimmersgarda navodno su je neko vrijeme držali u svom posjedu, ali su je davno napustili kada ih je zmaj otjerao iz tvrđave koju su Rimeržani ranije preoteli Mirnima. Toliko se priča ispredalo o tom zamku! Kad sam bila mala, jedna od majčinih kmetica pripovijedala mi je kako su ga sada opsjedale ledene coprnice i nemirni duhovi. Mnoge sam noći razmišljala o njemu, kako stoji napušten na vjetrovitoj litici, samo pola dana jahanja odavde, i toliko se isprepadala da nisam mogla usnuti.

Pomisao da bi netko obnovio porušenu tvrđavu uznemirila je poglavare, ali ne samo zbog straha da će to probuditi njezine duhove. Visoka utvrda stajala je na moćnom mjestu, možda neosvojivom - čak i u njihovu propalom stanju, zidine je bilo gotovo nemoguće zauzeti ako bi ih čuvali naoružani ljudi. Ali poglavari su se nalazili u nezavidnom položaju. Iako su Jezerani brojem mogli nadjačati Sulisove ljude, čapljini vitezovi bili su bolje naoružani, a disciplina nabbanskih boraca bila je nadaleko poznata - pola legije imperatorovih Morskih Vukova poklalo je deset puta više Thrithinžana u bitki samo nekoliko godina prije. A Osvveard, novi Vrhovni poglavar, bio je mlad i neprokušan kao ratni vođa. Niži poglavari zamolili su mog djeda Godrica da ih posavjetuje, da porazgovara s tim nabbanskim knezom i provjeri može li dokučiti njegovu pravu namjeru.

Tako se zgodilo da je knez Sulis došao na imanje mog djeda, i prvi put ugledao moju majku. Kada sam bila djevojčica, voljela sam vjerovati da se Sulis zaljubio u moju majku Cvnerthrith na prvi pogled, dok je mirno stajala iza svekrovog stolca u Godricovoj velikoj dvorani. Bila je lijepa, to znam - prije smrti mog oca, svi su je ukućani zvali Ricwaldov Labud zbog njezina dugog vrata i bijelih ramena. Kosa joj je bila poput blijedog, blijedog zlata, oči zelene poput Kraljevskog jezera ljeti. Svaki običan čovjek zaljubio bi se u nju na mjestu. Ali "običan" je vjerojatno posljednja riječ koju biste upotrijebili da opišete mog očuha.

Kada sam izrasla u mladu ženu, te se i sama prvi put zaljubila, znala sam sa sigurnošću da je Sulis nije mogao voljeti. Kako bi itko zaljubljen mogao biti tako hladan i dalek kao što je to bio on? Tako strahovito uljudan? Osjećajući u to vrijeme bol pri samoj pomisli na Tellarina, mog tajnog ljubavnika, znala sam da čovjek koji se ponaša onako kako se moj očuh ponašao prema mojoj majci nije mogao osjećati ništa nalik na ljubav.

Sada više nisam tako sigurna. Toliko je toga drugačije kada se sad osvrnem natrag. U ovako odmakloj dobi moje je gledište mnogo udaljenije, kao da promatram vlastiti život s kakva visokog vrhunca, ali na neki način čini mi se da stvari vidim mnogo jasnije.

Sulis je bio pametan čovjek, te mu pije moglo promaknuti daje moj djed Godric prezirao novog Vrhovnog poglavara - to se osjećalo iz svake njegove riječi. Nije mogao govoriti o vremenu, a da ne spomene kako su ljeta bila toplija, a zime kraće u doba kada je on sam bio Vrhovni poglavara, umalo

je izjavio kako bi svaki dan bio poput prvog dana mjeseca Maia a da je njegovu sinu bilo dopušteno da ga naslijedi. Vidjevši to, Sulis je sklopio sporazum s ogorčenim starcem, isprva darovima i spretnim laskanjem kojima ga je obasuo, ali ubrzo i udvaranjem Godricovoj snahi. Dok je moj djed bivao sve impresioniraniji zdravim razumom tog stranog plemića, Sulis je povukao svoj pobjednički potez. Ne samo da je ponudio miraz za moju majku - za udovicu! - koji je bio veći od miraza za djevičansku kćer vladajućeg Vrhovnog poglavara, pozamašno bogatstvo mačeva, ponosnih nabbanskih konja i zlatnog posuđa, već je Sulis rekao Godricu kako će čak ostaviti mog brata i mene da odrastamo u djedovoj kući.

Godric još nije bio posve odustao od Aelfrica te ga je ta zamisao oduševila, ali od mene nije imao posebne koristi. Moja bi majka bila sretnija, naposljetku su obojica zaključila, kada bi joj dopustili da dovede barem jedno od svoje djece u svoj novi dom na predgorju.

Time je stvar dogovorena, a moćni se strani knez priženio u obitelj starog Vrhovnog poglavara. Godric je ostalim poglavarima kazao kako su Sulisove namjere dobre, te da je ovom gestom dokazao svoju poštenju želju da živi u miru s Jezeranima. U Sulisovoj pratnji bilo je svećenika koji će očistiti Visoku utvrdu od nemirnih duhova, objasnio je Godric poglavarima - kao što je sam Sulis uvjeravao mog djeda - te će stoga, zaključio je, prepuštanje drevne tvrđave Sulisu donijeti našem narodu dvostruki blagoslov.

Što su Osvveard i niži poglavari mislili o tome, ne znam. Suočeni s Godricovim entuzijazmom, s moći nabbanskog kneza, a možda čak i s vlastitim potajnim stidom zbog smrti mog oca, odlučili su popustiti. Knez Sulis i njegova nova nevjesta dobili su na dar napuštenu Visoku utvrdu, zajedno s njezinim urušenim zidinama i duhovima.

Je li moja majka ljubila svog drugog supruga? Na to ne mogu ponuditi ništa bolji odgovor od onoga o Sulisovim osjećajima, a oboje je preminulo tako davno da sam sada ostala jedina živa osoba koja ih je poznavala. Kada ga je prvi put ugledala na do vratku Godricove kuće, sigurno je svima zapao za oko. Nije bio mlad - poput moje majke već je izgubio suprugu, premda je on udovcem bio čitavo desetljeće, dok je njezina bol bila još svježija - ali bio je velikan iz najvećeg od svih gradova. Nosio je djevičanski bijel ogrtač preko svog oklopa, koji mu je na ramenima pridržavala kopča od lapis lazula s grbom obiteljske čaplje. Zataknuo je kacigu pod ruku kad je stupio u dvoranu te je moja majka mogla vidjeti da je imao vrlo malo kose, tek rub kovrča na zatiljku i iznad ušiju, tako da mu je čelo blistalo na svjetlu vatri. Bio je visok i stasit, četvrtaste obrijane čeljusti, širokog i istaknutog nosa. Njegovo snažno, turobno lice imalo je nedokučiv i zamišljen izraz, ali i tračak tuge - gotovo, jednom mi je rekla majka, da je zamišljala kako bi takav izraz lica imao sam Gospod Bog na Dan odvagnuća.

Plašio ju je i uzbuđivao - i jedno i drugo sam shvatila iz načina na koji je govorila o njihovu prvom susretu. Ali je li ga ljubila, tada ili u danima koji su slijedili? Ne znam. Je li važno? Toliko godina kasnije teško je vjerovati da jest.

Njezin boravak u svekrovoj kući bio je, međutim, težak. Sto god da je u svojoj najdubljoj nutrini osjećala prema njemu, ne dvojim da je bila sretna što se udaje za Sulisa.

Onog mjeseca kada je moja majka umrla, a ja imala trinaest ljeta, otkrila mi je kako je vjerovala da se Sulis bojao zavoljeti je. Nikad to nije objasnila - bila u posljednjem stadiju bolesti, i bilo joj je teško govoriti - a ja još uvijek ne znam što je time mislila.

Pretposljednje riječi koje mi je uputila imale su još manje smisla. Kada je bolest u njezinim grudima postala tako teška da povremeno nije imala snage disati, ipak se uspjela dovoljno napregnuti da izjavi: "Ja sam duh."

Možda je govorila o svojoj patnji - o tome kako je osjećala da se jedva drži za ovaj svijet, poput plašljive duše koja odbija poći na Nebo, pa se vječno zadržava u blizini sebi poznatih mjesta. Njezin je posljednji zahtjev svakako dokazivao da se umorila od krugova ovog svijeta. Je li time željela reći kako joj život nakon smrti mog oca nije bio ništa drugo doli život jedne sablasti? Ili je možda htjela kazati kako je postala sjenom u vlastitoj kući, nečim što vreba u mračnim, opsjednutim hodnicima Visoke utvrde čekajući da joj pažnja njezina drugog supruga udahne stvarni život - pažnja koju nikad nije dobila od tog šutljivog, tajnama opterećenog muškarca?

Moja sirota majka. Naša sirota, opsjednuta obitelj!

Malo se čega sjećam iz prve godine majčina braka s knezom Sulisom, ali ne mogu zaboraviti dan kada smo uselili u naš novi dom. Ostali su otišli prije nas kako bi nam što je više moguće olakšali dolazak - znam to jer je velebni šator već bio podignut na livadi Unutrašnjeg bedema, gdje smo prvih mjeseci spavali - ali djetetu kakvo sam bila, činilo se da jašemo nekuda kuda nijedan smrtnik dotad nije prolazio.

Očekivala sam da će vještice ili divovi ljudožderi iskočiti iza svakog ugla.

Uspinjali smo se cestom po litici pokraj Kraljevskog jezera sve dok nismo dospjeli do obrambenih zidina i počeli zaobilaziti sam zamak. Oni koji su prošli prije nas uklesali su grubu stazu u sjeni zidina, te nam je prolazak bio kudikamo lakši nego što bi bio samo nekoliko dana ranije. Ujahali smo u tunnel usječen između zidina i šume. Tamo gdje drveće i grmlje nije bilo raskršeno, Kraljevska je šuma rasla do samog ruba zamka, upirući korijenjem i mladica da probije velebno kamenje zidina.

Pred sjevernim dverima zamka nismo zatekli ništa osim raščišćene površine na obronku, pustoš panjeva i spaljene trave - gradić Erkvchester koji se danas prostire svud oko podnožja zamka još nije bio ni zamišljen. Nije sve šumsko raslinje bilo odstranjeno. Puzavice su još prianjale uz stupove urušene stražarnice, ukorijenjene u pukotine čudnog, sjajnog kamena koji je jedini preostao od izvornih vratnica, viseći u dugim pletenicama preko otvora kako bi stvorile zamršenu, živu sjenicu.

"Vidite?" raširio je knez Sulis svoje snažne ruke kao da je sam osmislio i stvorio tu divljinu.

"Stvorit ćemo si dom u najvećoj i najstarijoj od svih kuća."

Dok ju je vodio preko praga u ruševine drevnog zamka, moja je majka ocrtala znak Drveta na svojim grudima.

Sada znam mnogo toga što nisam znala onog prvog dana kada smo došli u Visoku utvrdu. Od svih mnogobrojnih priča o tom mjestu, za neke sada mogu tvrditi da su lažne, no za druge sam sada sigurna da su istinite. Prvo, nema sumnje da su Sjevernjaci ondje živjeli. Tijekom godina pronašla sam mnogo njihovih novčića označenih grubom runom 'F' njihova kralja Fingila, a ostavili su i istrunule ostatke svojih drvenih dugih kuća na Vanjskom bedemu, koje su radnici mog očuha otkrili u svojim iskapanjima. Stoga sam zaključila da, ako je priča o tome da su ondje živjeli Sjevernjaci istinita, onda se podrazumijevalo da je legenda o zmaju također mogla biti točna, kao i strašna priča o tome kako su Sjevernjaci poklali besmrtno stanovnike zamka.

Ali nisu mi trebali tako prozaični dokazi poput novčića ili ruševina da mi dokažu kako je nas dom bio pun nemirnih duhova. U to sam se i sama nedvojbeno uvjerala, one noći kada sam ugledala plamenog čovjeka.

Možda nekog tko je odrastao u Nabbanu ili u kojem od drugih velikih gradova na jugu ne bi toliko zaprepastio prvi pogled na Visoku utvrdu, ali ja sam bila dijete jezerskog naroda. Prije tog dana, najveće zdanje kojemu sam se ikad približila bila je velika dvornica našeg grada gdje su se poglavari sastajali svakog proljeća - građevina koja se lako mogla sakriti u bilo kojem od mnogobrojnih dijelova Visoke utvrde da se više nikad ne pronađe. Tog prvog dana postalo mi je jasno da su veličanstveni zamak mogli izgraditi samo divovi.

Već su i same obrambene zidine bile dovoljno impresivne za malenu djevojčicu - deset puta više od mene i sazdane od golemog, grubog kamenja koje u mojoj mašti ondje nije mogao postaviti nitko manji od najvećih orijaša - ali unutrašnji zidovi, na mjestima gdje su još stajali, nisu bili samo iznimno veliki već i lijepi. Bili su sazdani od sjajnog bijelog kamena ulaštenog poput nakita, od blokova

iste veličine poput onih na vanjskom zidu, ali s potpuno nevidljivim spojevima tako daje izdaleka svaki zid izgledao kao cjelina, vijugav komad slonovače ili kosti koji je izbijao iz obronka.

Mnoge izvorne građevine u utvrdi bile su spaljene ili porušene, a nešto od toga bilo je učinjeno kako bi narod Rimmersgarda mogao upotrijebiti kamen da podigne vlastitu kulu, trbušastu poput bačve, ali vrlo visoku. Na nekom drugom mjestu ta bi golema sjevernjačka konstrukcija stršila iznad cijelog krajobraza i svakako predstavljala žarište mog divljenja. Ali na tom drugom mjestu nije bilo Anđeoskog tornja.

Tada mu nisam znala ime - zapravo, nije ni imao ime, jer mu se lik na samom vrhu jedva nazirao - ali čim sam ga spazila, znala sam da na cijeloj zemlji ne postoji ništa slično, a ovaj put djetinje je pretjerivanje bilo opravdano. Ulaz mu je bio zakrčen hrpama krša koje Sjevernjaci nisu stigli raščistiti, a većina donjeg dijela fasade napukla je ili se odlomila u nekoj nezamislivoj kataklizmi, te mu je podnožje bilo sazdano od neobrađena kamena, ali je sveudilj stršio u nebo poput velebnog bijelog očnjaka, viši od ijednog drveta, viši od ičega što su smrtnici ikad sagradili.

Uzbuđena, ali i uplašena, zapitala sam majku može li toranj pasti na nas. Pokušala me ohrabriti rekavši kako je ondje stajao duže nego što mogu zamisliti, možda čak i prije nego što su ljudi počeli živjeti pokraj Kraljevskog jezera, ali to me samo nagnalo da osjetim druga, još neobičnija čuvstva.

Posljednje riječi koje mi je majka uputila bile su: "Donesi mi zmajevu kandžu."

Isprva sam pomislila da su joj misli u tim posljednjim satima njezine bolesti odlutale do naših prvih dana u zamku.

Priča o zmaju Visoke utvrde, stvoru koji je otjerao posljednje Sjevernjake, bila je tako drevna da je izgubila većinu svoje zastrašujuće moći, ali se još mogla dojmiti malene djevojčice.

Vojnici iz pratnje mog očuha znali su mi donositi komadiće uglačanog kamena - nakon nekog vremena doznala sam da su to bile krhotine smrvljenih zidnih klesarija iz najstarijih dijelova zamka - i govoriti mi: "Gle, evo odlomljenog komada kandže velikog crvenog zmaja. On živi dolje u pećinama pod zamkom, ali ponekad noću izađe na površinu da pronjuška okolo. Njuši male djevojčice da ih pojede!"

Prvih nekoliko puta sam im povjerovala. Kasnije, kako sam postajala starija i manje povodljiva, počela sam se podsmjehivati samoj ideji o zmaju. Sada kad sam starica, ponovno me progone snovi o njemu. Ponekad čak i na javi čini mi se da ga slutim dolje u tami pod zamkom, osjećam trenutke nemira koji remete njegov dug, dubok san.

Stoga sam te davne noći, kada mi je majka na umoru naložila da joj donesem zmajevu kandžu, pomislila kako se to ona prisjeća nečeg iz prve godine našeg boravka u zamku. Baš sam se spremala potražiti koji od starih kamenčića, kada mi je Ulca, njezina kmetica - ono što

Nabanci zovu dvorkinjom ili osobnom sluškinjom - rekla kako to nije bilo ono što je moja majka tražila. Zmajeva kandža, objasnila mi je, bila je čarolija koja je pomagala onima koji pate da pronađu brzu smrt. Ulki su u očima blistale suze, a držim kako je bila dovoljno predana pripadnica aedonitskog naroda da ju je ta ideja uznemirivala, no radilo se o razumnoj mladoj ženi koja nije trošila vrijeme važući i protiv. Rekla mi je da ću takvo što najlakše pronaći ako se raspitam kod žene po imenu Xanippa koja je živjela u naselju što je izniklo odmah pod zidinama Visoke utvrde.

Jedva sam zašla u žensko doba, ali još sam se uvelike osjećala poput djeteta. I sama pomisao na tako kratko putovanje izvan zidina poslije mraka prilično me plašila, ali vlastita me majka za to molila, a odbiti zahtjev na samrtničkoj postelji bio je grijeh davno prije nego što je Majka Crkva došla i počela imenovati i odjeljivati dobro od zla. Ostavila sam Ulcu uz majčino uzglavlje i pohitala kroz kišom obliven i mrakom okovan zamak.

Žena zvana Xanippa nekoć je bila bludnica, ali kako je bivala sve starija i deblja, zaključila je da mora promijeniti zvanje te je došla na glas kao travarica. Njezina trošna kolibica, koja se naslanjala uz jugoistočni obrambeni zid utvrde gledajući prema Kraljevskoj šumi, bila je puna dima i gnusnih zadaha. Xanippa je imala kosu poput ptičjeg gnijezda, sputanu nečim što je nekoć bila lijepa vrpca. Lice joj je nekoć možda bilo okruglo i pristalo, ali godine i salo pretvorili su ga u nešto što se moglo uloviti u ribarsku mrežu. Osim toga, bila je tako krupna da se nije pomakla sa svog tronošca uz vatru cijelo vrijeme dok sam ondje bila - a ni u većini drugih prilika, pretpostavila sam.

Xanippi sam isprva bila vrlo sumnjiva, ali kad je otkrila tko sam i što želim, i vidjela dokaz iva mom licu, primila je tri mala novčića koja sam joj dala i pokazala mi rukom da joj donesem napuklu drvenu škrinju iz kutka uz ognjište. Poput svoje gospodarice, škrinja je očigledno nekoć bila u boljem stanju i ljepše oličena. Polegla ju je na izbočenje svog trbuha i stala pretraživati iznimnom pomnjom koja je bila u potpunoj suprotnosti sa svime ostalim na njoj.

"Ah, evo", rekla je naposljetku. "Zmajeva kandža." Pružila je ruku da mi pokaže nešto zakrivljeno i crno. To je svakako bila kandža, ali premalena da bi pripadala ijednom zmaju kojeg sam mogla zamisliti. Xanippi nije promaklo moje oklijevanje. "To je sovina kandža, budalice. 'Zmajeva kandža' je samo ime." Pokazala je na majušnu staklenu kuglicu na vrhu čaporka. "Nemoj to iščupati ili razbiti. Zapravo, uopće ga ne diraj. Imaš li lisnicu?"

Pokazala sam joj kesicu koja mi je uvijek visjela na vrpci oko vrata. Xanippa se namrštila. "Tkanina je vrlo tanka." Pronašla je neku krpu u jednom od džepova svoje bezoblične haljine i zamotala kandžu, a zatim je spustila u moju lisnicu i spremila u moj prsluk. Dok je to činila, uštipnula me za dojku tako jako da sam zastenjala od bola, a onda me potapšala po glavi.

"Milosrdna Rijapo," zarežala je, "jesam li ikad bila ovako mlada? U svakom slučaju, budi oprezna, slatka moja. Na vršku kandže je iscjedak srcotrova iz Wranskih močvara. Budeš li neoprezna, jedan njezin ubod pobrinut će se da umreš kao djevica." Nasmijala se. "A to ne želiš, zar ne?"

Ustuknula sam prema vratima. Xanippa se nacerila kada je opazila moj strah. "I pazi da svom očuhu predaš moju poruku. Neće pronaći to što traži među ovdašnjim ženama ni među travaricama jezerskog naroda. Reci mu da mi može vjerovati na riječ, jer da mogu riješiti njegovu zagonetku, riješila bih je - i, oh, skupo bih mu naplatila za to! Ne, morat će pronaći šumsku vješticu i njoj uputiti svoja pitanja."

Ponovno se nasmijala kada sam napokon uspjela otvoriti vrata i pobjeći. Kiša je sada još jače padala, te sam se poskliznula i pala nekoliko puta, ali sam svejedno trčala cijelim putem do Unutrašnjeg bedema.

Kad sam stigla do majčine postelje, svećenik je već bio došao i otišao, kao i moj očuh, koji, rekla mi je Ulca, nije prozborio ni riječi. Majka je umrla nedugo nakon što sam otišla na svoj zadatak. Iznevjerila sam je - ostavila je da pati i umre bez obitelji uza se. Stid i tuga pekli su

me tako jako da nisam mogla zamisliti da će bol ikad popustiti. Dok su je druge žene pripremale za ukop, nisam mogla ništa drugo osim plakati. Zmajeva kandža klatila mi se blizu srca, gotovo posve zaboravljena.

Provela sam tjedne lunjajući zamkom, izgubljena i nesretna. Sjetila sam se poruke koju mi je Xanippa dala tek kad mi je mati bila mrtva i pokopana gotovo mjesec dana.

Pronašla sam svog očuha na zidini koja je gledala prema Kraljevskom jezeru, i prenijela mu Xanippine riječi. Nije me upitao kako to da prenosim poruke jedne takve žene. Nije čak ničim pokazao da me čuo. Oči su mu bile uprte u nešto u daljini - u ribarske čamce, možda, mutne u magli.

Prve godine u ruševnoj Visokoj utvrdi bile su teške, ne samo za majku i mene. Knez Sulis je morao nadgledati obnovu, golem i beskrajno složen zadatak, kao i bodriti vlastiti narod da im duh ne klone tijekom prve teške zime.

Lako je vojnicima, u početnom žaru odanosti i srdžbe, zakleti se da će svog krivo optuženog vojskovođu slijediti kamo god on krenuo. Nešto posve drugo je kad se taj vojskovođa zaustavi, kada se slijeđenje pretvori u pravo izgnanstvo. Kada je nabbanskim trupama postalo jasno kako će im ta hladna zabit Erkvnlada do vijeka biti dom, počeli su problemi - opijanje i tučnjave među vojnicima, te još žalosniji incidenti između Sulisovih ljudi i lokalnog naroda... mog naroda, iako mi je kadikad bilo teško sjetiti se toga. Nakon majčine smrti ponekad sam se osjećala kao da sam ja onaj pravi izgnanik, okružena nabbanskim imenima, licima i jezikom čak i usred vlastite zemlje.

Iako nismo uživali u toj prvoj zimi, preživjeli smo je, i nastavili onako kako smo započeli, kao kućanstvo izvlaštenih. No, ako se ikad rodio čovjek sposoban izdržati takvo stanje, bio je to moj očuh.

Kada ga se sad prisjećam, kada si opet predočavam ono visoko, tmurno čelo i strogo lice, zamišljam ga kao otok, koji stoji sam s druge strane opasnih voda, dovoljno blizu, ali nikad pohođen. Bila sam premlada i previše stidljiva da bih pokušala premostiti jaz koji nas je dijelio, ali to gotovo ništa ne bi promijenilo - Sulis se nije činio poput čovjeka koji je žalio zbog vlastite samoće. Usred prepune prostorije njegov je pogled vječito počivao na zidovima umjesto na ljudima, kao da je mogao vidjeti kroz kamen neko bolje mjesto. Čak i u najsretnijem i najsvečanijem raspoloženju rijetko sam ga čula da se smije, a njegovi brzi, odsutni osmijesi davali su naslutiti kako šale koje je najviše volio nekom drugom ne bi bile shvatljive.

Nije bio loš čovjek, čak niti težak čovjek, kao što je to bio moj djed Godric, ali gledajući neizmjernu odanost njegovih vojnika, bilo mi ju je katkad teško objasniti. Tellarin mi je rekao da su mu, kada je pristupio Avallesovoj četi, ostali ispričali kako je knez Sulis jednom prenio dvojicu svojih ranjenih posilnih s bojišta, jednog po jednog, kroz kišu thrithinških strijela. Ako je to bila istina, onda je lako razumjeti zašto su ga njegovi ljudi voljeli, ali bilo je malo prilika za tako očite iskaze hrabrosti u dvoranama Visoke utvrde punima jeke.

Dok sam još bila mala, Sulis bi me znao potapšati po glavi kada bismo se susreli, ili mi postaviti pitanje koje je trebalo pokazati roditeljsko zanimanje, ali koje bi često otkrilo njegovu nesigurnost u pogledu moje dobi i onoga što sam voljela raditi. Kada sam počela poprimati ženske obline, postao je još korektniji i službeniji te mi dijelio komplimente na odjeći ili vezivu na onaj isti promišljeni način kojim je pozdravljao žitelje Visoke utvrde na Aedonovo, kada bi svakog čovjeka pozvao po imenu - naučenom iz majordomovih poslovnih knjiga - prolazeći pokraj njih, i svakom zaželio dobru godinu.

Sulis se počeo još više udaljavati u godini nakon majčine smrti, kao da gaje njezin gubitak napokon oslobodio spona svakodnevnih zadataka koje je uvijek izvršavao na tako ukočen, uvježban način. Provodio je sve manje i manje vremena baveći se gospodarskim pitanjima,

već je umjesto toga satima sjedio čitajući - ponekad cijelu noć, umotan u teške halje da se zaštiti od ponoćne studeni, trošeći vo-štanice brže nego ostatak kuće zajedno.

Knjige koje su stigle s njim iz palače njegove obitelji u Nabbanu bile su uglavnom tomovi vjerskih tekstova, ali i knjige iz vojne i opće povijesti. Povremeno mi je dopuštao da zavirim u koju, ali premda sam učila, čitanje mi je još uvijek išlo sporo, te se nisam dobro snalazila među čudnim imenima i strojevima u prikazima bitki. Sulis je imao i druge knjige kojima mi nije dao blizu, jednostavno uvezane sveske koje je čuvao zaključane u drvenim škrinjama. Prvi put kad sam vidjela kako jednu od njih sprema u pripadajući sanduk, otkrila sam da me to sjećanje progoni danima poslije. Kakve su to bile knjige, pitala sam se, kad su se morale držati pod ključem?

Jedna od zaključanih škrinja sadržavala je njegove osobne zapise, ali to sam otkrila tek dvije godine kasnije, malo prije noći Crne Vatre.

Bilo je to u razdoblju nakon majčine smrti, onog dana kada sam ga zatekla kako čita na sivom svjetlu koje se slijevalo u prijestolnu dvoranu, i tada me knez Sulis uistinu pogledao u oči prvi i posljednji put koliko se sjećam.

Kada sam ga stidljivo upitala što radi, dopustio mi je da razgledam knjigu na njegovu krilu, prelijepo iluminiranu pripovijest o proroku Varrisu s čapljom Honse Sulis izrađenom u pozlati na uvezu. Ocrkala sam prstom ilustraciju Varrisa mučenog na kotaču. "Jadni, jadni čovjek", rekla sam. "Kako lije samo patio. A sve zato stoje ostao vjeran svom Bogu. Gospod mu je sigurno priredio veličanstven doček na Nebu."

Slika Varrisa u njegovoj agoniji blago je poskočila - iznenadila sam svog očuha do te mjere da se lecnuo. Podigla sam pogled i zatekla ga kako netremice zuri u mene, smeđih očiju toliko ispunjenih meni neprepoznatljivim osjećajima da sam se na trenutak pobjerala kako će me udariti. Podigao je svoju krupnu, široku ruku, ali nježno. Dotakao mi je kosu, a onda savio prste u šaku, nijednom ne odvojivši svoj plamteći pogled s mene.

"Sve su mi oduzeli, Breda." Glas mu je bio stisnut od boli koju nisam mogla ni početi poimati. "Ali nikad neću pognuti leđa. Nikad."

Zadržala sam dah, nesigurna i još uvijek malko preplašena. Trenutak poslije moj se očuh pribrao. Prinio je šaku usnama i hinio da kašlje - bio je najlošiji prijetvornik kojeg sam ikad upoznala - a onda me zamolio da ga pustim da dovrši čitati dok još ima svjetla. Do današnjeg dana ne znam koga je okrivljavao da su mu sve oduzeli - imperatora i njegov dvor u Nabbanu? Svećenike Majke Crkve? Ili možda čak i Boga i Njegovu anđeosku vojsku?

Znam samo da mi je pokušao objasniti što je to izgaralo u njemu, ali nije mogao pronaći riječi. Znam također da me je barem u tom trenutku duša zaboljela zbog njega.

Moj me Tellarin jednom upitao: "Kako je moguće da te nijedan drugi muškarac nije učinio svojom? Lijepa si, i kraljeva si kći."

Ali kao što sam već rekla, knez Sulis nije bio moj otac, a nije bio ni kralj. A dokaz u zrcalu koje je nekoć pripadalo mojoj majci navodio je na pomisao da je moj vojnik pretjerivao i u pogledu moje pristalosti. Dok je moja mati bila plava i zračila svjetlom, ja sam bila crnomanjasta. Dok je ona imala dug vrat i udove, te bujne bokove, ja bijah sitna, poput kakva dječaka. Nikad nisam zauzimala mnogo mjesta na ovoj zemlji - niti ću pod njom, što se toga tiče. Gdje god mi iskopaju grob, neće morati premjestiti mnogo tla.

Ali Tellarin je govorio riječima ljubavi, a ljubav je vrsta čarolije koja isključuje razum.

"Kako možeš voljeti grubijana poput mene?" upitao me. "Kako možeš voljeti čovjeka koji ti neće donijeti druge posjede osim farme koju može kupiti vojnička mirovina? Koji tvojoj djeci ne može podariti plemićki naslov?"

Jer ljubav ne zbraja račune, trebala sam mu reći. Ljubav donese odluku, a onda joj se potpuno preda.

No, da je mogao sebe vidjeti onakvog kakav je bio kada sam ga prvi put ugledala, ne bi postavljao nikakva pitanja.

Bilo je rano proljetno jutro u mojoj petnaestoj godini života, a stražari su opazili brodove kako se s prvim jutarnjim svjetlom primiču preko Kraljevskog jezera. To nisu bile obične ribarske brodice, već teglenice koje su prevozile više od tucet ljudi i njihovih ratnih konja. Mnogo se stanovnika zamka okupilo da vidi dolazak putnika i čuje njihove vijesti.

Kad su iskricali sav tovar na obalu jezera, Tellarin i ostala družina uzjahali su konje i uspeli se puteljkom na brdo i kroz glavne dveri. Same dveri tek su se nedavno obnovile

- bila su to gruba vrata od teških, neobrađenih balvana, ali dovoljno jaka da posluže u slučaju rata. Moj očuh je imao razloga za oprez, što će delegacija koja je tog dana pristigla i dokazati. Zapravo je Tellarinov prijatelj Avalles slovio kao vođa tih ljudi, jer je Avalles imao viteški naslov i bio jedan od nećaka Sulisove obitelji, ali nije bilo teško vidjeti kome su vojnici zapravo bili odani. Mom je Tellarinu bilo jedva dvadeset ljeta kada sam ga prvi put vidjela. Nije bio naočit

- lice i nos bili su mu preduguljasti da bi resili jednog od anđela naslikanih u očuhovim knjigama - ali ja sam ga držala vrlo, vrlo lijepim. Skinuo je kacigu da oćuti jutarnje sunce dok je jahao, a plava mu se kosa zavijorila na vjetru s jezera. Ćak je i moje neiskusno oko moglo primijetiti da je još mlad za ratnika, ali sam mogla vidjeti da su mu se ljudi koji su s njime jahali divili.

Njegove su me oći pronašle u gomili koja je okruživala mog oca, te se osmjehnuo kao da me prepoznaje, iako se nikad dotad nismo vidjeli. Krv je uskipjela u meni, ali bijah toliko neiskusna, da nisam ni prepoznala vrućicu ljubavi.

Moj je očuh zagrljio Avallesa, a onda dopustio Tellarinu i ostalima da kleknu pred njim dok se svaki redom zaklinjao na vjernost, iako sam bila sigurna da Sulis jedva ćeka da obred završi kako bi se mogao vratiti svojim knjigama.

Ćetu je poslalo vijeće očuhove obitelji iz Nabbana. Pismo vijeća, koje je donio Avalles, izvještavalo je da se na imperijalnom dvoru u Nabbanu ponovno rogorborilo protiv Sulisa, što su većinom poticali aedonitski svećenici. Siromah koji gaji ćudna, bezbožna uvjerenja bio je jedno, pisalo je vijeće, ali kada ta ista uvjerenja ima plemić s novcem, zemljom i slavnim imenom, mnogi će ga moćnici smatrati prijetnjom. U strahu za život mog očuha, njegova je obitelj poslala brižno odabranu ćetu i upozorenje Sulisu da bude oprezniji no ikad.

Unatoć nemilom zadatku družine, vijesti od kuće uvijek su bile dobrodošle, a mnogi su se pripadnici nove ćete borili rame uz rame sa ćlanovima očuhove vojske. Bilo je mnogo sretnih susreta.

Kada se knez Sulis napokon uspio povući na ćitanje, ali prije nego što me Ulca otjerala pod krov, Tellarin je zamolio Avallesa da mi bude predstavljen. Sam je Avalles bio crnomanjast mladić sumorna h'ca i tek iznikle brade, samo nekoliko ljeta stariji od Tellarina, ali je zraćio tolikom ozbiljnošću tipićnom za Sulijevce da je djelovao poput nećijeg ishlapjelog starog strica. Prećvrsto mi je stisnuo ruku i promrmljao nekoliko nespretnih komplimenata o tome kakvo lijepo cvijeće cvate na sjeveru, a onda me predstavio svom prijatelju.

• Tellarin mi nije poljubio ruku, ali me kudikamo ćvršće prikovao svojim svijetlim oćima. Rekao je: "Zauvijek ću se sjećati ovog dana, moja gospo", a onda se naklonio. Ulca me uhvatila za lakat i odvukla odatle.

Ćak i usred ljubavne groznice, koja je potrajalo cijelo moje petnaesto ljetu, nisam mogla a da ne opazim kako su se promjene koje su se pojavile kod mog očuha nakon majćine smrti sve više pogoršavale.

Knez Sulis sada gotovo i nije napuštao svoje odaje, zatvarajući se sa svojim knjigama i zapisima, i pojavljujući se samo kako bi riješio najhitnije poslove. Redovito je razgovarao samo s ocem Ganarisom, vojnim kapelanom bez dlake na jeziku, koji je kao jedini svećenik otišao sa knezom Sulisom iz Nabbana. Sulis je smjestio svog starog ratnog druga u novoobnovljenu kapelu, koja je bila jedno od rijetkih mjesta kamo je gospodar Visoke utvrde još zalazio. Njegovi posjeti, mećutim, nisu naizgled pretjerano uveseljivali starog kapelana.

Jednom sam ih vidjela kako se opraštaju, a kad se Sulis okrenuo i stao probijati kroz vjetar vraćajući se preko dvorišta u našu rezidenciju, Ganaris je za njim uputio pogled koji je bio mrk i tužan - izraz, pomislila sam, čovjeka čiji je stari prijatelj smrtno bolestan.

Da sam pokušala, možda sam mogla učiniti nešto da pomognem svom očuhu. Možda je postojao nekakav drugi put osim onog koji nas je doveo do podnožja drveta koje raste u tami. Ali da budem iskrena, iako sam opažala sve te znakove, malo sam se na njih obazirala.

Tellarin, moj vojnik, počeo mi je udvarati - isprva samo pogledima i pozdravima, a potom i malim darovima - te je sve drugo u mom životu postalo beznačajno u usporedbi s tim.

Zapravo, sve se toliko promijenilo da se činilo kao da je novo, krupnije sunce svitalo na nebu ponad Visoke utvrde, kupajući svaki kutak svojim svjetlom. Čak i najobičniji zadaci poprimali su novo značenje zbog mojih osjećaja prema svjetlokom Tellarinu. Katekizam i satove čitanja sada sam marljivo odrađivala kako me moj dragi ne bi smatrao neukom u razgovoru... osim onih dana kada sam ih jedva mogla pratiti od pustog sanjarenja o njemu. Moje šetnje po posjedu zamka postale su izlikama da ga potražim, nadajući se da će nam se pogledi sresti preko dvorišta ili sa suprotnih krajeva hodnika. Čak su i narodne priče koje mi je Ulca pripovijedala dok smo vezle, a koje su ranije bile tek jedan od načina da ugodno provedemo vrijeme, sada djelovale posve novo. Prinčevi i princeze koji su se zaljublivali bili su Tellarin i ja. Svaki njihov trenutak patnje izgario je u meni poput vatre, njihovi konačni trijumfi oduševljavali su me tako duboko da sam se nekih dana pribojavala kako ću se doslovce onesvijestiti.

Nakon nekog vremena, Ulca, koja je nešto naslućivala ali nije ništa pouzdano znala, počela je odbijati da mi ispriča ijednu priču u kojoj se spominjalo ljubljenje.

Ali dotad sam ja već imala svoju priču, i stubokom je proživljavala. Moj vlastiti prvi pojjubac dogodio se dok smo šetali po ogoljelu, vjetrovitu vrtu koji je ležao u sjeni Sjevernjačkog tornja. To ružno zdanje uvijek mi je poslije toga bilo lijepo, a ako sam, čak i za najhladnijih dana, mogla vidjeti tu kulu, redovito bi mi postalo toplo oko srca.

"Tvoj bi mi oćuh mogao odsjeći glavu", rekao mi je moj vojnik dok je svojim obrazom lako okrznuo moj. "Iznevjerio sam i njegovo povjerenje i svoj položaj."

"Onda si ionako osuđen na smrt," šapnula sam, "pa što ti znači još jedna krađa." Odvukla sam ga dublje u sjene i poljubila sve dok me usne nisu zaboljele. Bila sam živa kao nikad prije, i gotovo raspamećena time. Bila sam gladna njega, njegovih poljubaca, njegova daha, zvuka njegova glasa.

Darivao me sitnicama koje se nisu mogle naći u šturom, promišljenom kućanstvu kneza Sulisa - cvijećem, slatkišima, bižuterijom koju je pronalazio na tržnicama u novom gradu Erkvncchesteru, pred dverima zamka. Jedva sam se mogla prisiliti da kušam ušecerene smokve koje mi je donosio, ne zato što su bile preskupe za njegovu lisnicu, iako jesu - nije bio bogat kao njegov prijatelj Avalles - već zato što su to bili njegovi darovi, te stoga skupocjeni.

Učiniti nešto tako razorno kao pojesti ih, činilo se nezamislivo rasipnim.

"Jedi ih polako, onda", kazao mi je. "Ljubit će ti usne kad ja ne budem mogao."

Predala sam mu se, naravno, u cijelosti i do kraja. Ulkine mračne aluzije o okaljanim ženama koje su se utapale u Kraljevskom jezeru, o nevjestama koje su osramoćene vraćali njihovim obiteljima, čak i o kopilanstvu kao uzroku tuceta strašnih ratova, sve su bile zanemarene.

Ponudila sam Tellarinu i svoje tijelo, a ne samo srce. Tko i ne bi? Kada bih ponovno bila ta mlada djevojka, koja je iz sjene tužnog djetinjstva izašla na vedrinu dana, opet bih to učinila, i s jednakom radošću. Čak i sada kad uočavam glupost svojih djela, ne mogu kriviti djevojku koja sam bila. Kada ste mladi i život se pruža tako daleko u budućnost pred Stresao je glavom - pokret je djelovao gotovo poput drhtaja - a onda se okrenuo i otabanao dalje.

Nekoliko dana poslije u Visoku su utvrdu doveli vješticu okovanu lancima.

Saznala sam da su ženu doveli u zamak tek kad mi je Tellarin rekao za to. Dok smo ležali sklopčani na mojoj postelji nakon vođenja ljubavi, iznenada je objavio: "Knez Sulis je uhvatio vješticu."

Prenula sam se. Čak i sa svojim ograničenim iskustvom, znala sam da to nije bio uobičajen tijek šaputanja na jastuku. "Kako to misliš?"

"Ona je žena koja živi u šumi Aldheorte", rekao je, izgovorivši erkvnlanski naziv sa svojom uobičajenom šarmantnom nespretnošću. "Često zalazi na tržnicu u grad na Ymstrecci, istočno odavde. Tamo je dobro poznata - pripravlja biljne lijekove, mislim, čarima liječi bradavice, i slične gluposti. Tako mi je u svakom slučaju rekao Avalles."

Sjetila sam se poruke koju je bivša bludnica Xanippa po meni poslala mom očuhu one noći kada mi je umrla majka. Unatoč toploj večeri, navukla sam gunj preko naših vlažnih tijela.

"Zašto je knez Sulis treba?" upitala sam.

Tellarin je odmahnuo glavom, nehajno. "Zato što je vještica, pretpostavljam, i stoga protiv Boga. Avalles i neki od vojnika večeras su je uhitili i doveli."

"Ali postoji na desetak travara i vračara u gradu na obali jezera gdje sam odrasla, a još ih više živi pred zidinama zamka. Što će mu baš ona?"

"Moj gospodar smatra kako ona nije samo neka bezazlena stara vračara", rekao je Tellarin.

"Bacio ju je u jednu od najdubljih ćelija pod prijestolnom dvoranom, i okovao joj ruke i noge lancima."

Morala sam to vidjeti, dakako, koliko iz znatiželje, toliko iz brige zbog naizgled sve većeg ludila mog očuha.

Ujutro, dok je knez Sulis još spavao, spustila sam se do ćelija. Žena je bila jedini zatočenik - duboke su se ćelije rijetko koristile, jer su one koje su držali u njima često umirali od studeni i vlage prije nego što bi odslužili kaznu koja bi ostalima služila za pouku - a stražar koji je tamo bio na dužnosti drage je volje dopustio pokćerci gospodara zamka da bleji u vješticu.

Uputio me prema posljednjim vratima u podzemnoj komori.

Morala sam se uspeti na prste da vidim kroz rešetkasti prorez na vratima. Jedino svjetlo stvarala je usamljena baklja koja je gorjela na zidu iza mene, te je vještica većinom bila skrivena u sjenama. Nosila je lance na zglavcima i gležnjevima, baš kao što je Tellarin rekao, i sjedila na podu pri dnu ćelije bez prozora, a zgurena su joj ramena davala oblik pokislog jastreba.

Dok sam zurila, lanac je gotovo neprimjetno zvecnuo, iako ona nije podigla pogled. "Što hoćeš, mala kćeri?" Imala je iznenađujuće dubok glas.

"Knez... knez Sulis je moj očuh", izustila sam naposljetku, kao da je to nešto objašnjavalo.

Njezine su se oči naglo otvorile, krupne i žute. Već sam bila zaključila da je imala oblik grabežljivice - sada sam se gotovo pobjerala da će poletjeti na mene i rastrgati me ostrim čaporcima. "Došla si govoriti njemu u prilog?"

upitala je. "Reći ću ti što sam i njemu - na njegovo pitanje nema odgovora. Barem ne onog koji mu ja mogu dati."

"Koje pitanje?" upitah, jedva sposobna disati.

Vještica je na trenutak škiljila u mene u tišini, a onda se osovala na noge. Mogla sam vidjeti da joj je naporno podići lance. Dovukla se naprijed sve dok svjetlo kroz prorez na vratima nije izravno palo na nju. Tamna joj je kosa bila ostrižena kao muškarčeva. Nije bila ni lijepa ni ružna, ni visoka ni niska, ali bilo je u njoj neke moći, posebice u pozornim žutim fenjerima njezinih očiju, koje su privukle moj pogled i zadržale ga. Bila je nešto što dotad nisam vidjela i što nisam uopće razumjela. Govorila je poput obične žene, ali je zračila divljinom poput udara groma u daljini, poput odbleska srne u bijegu. Osjećala sam se tako nesposobnom odvratiti pogled da sam se pobjerala kako me začarala.

Naposljetku je odmahnuo glavom. "Neću te uplitati u očevo ludilo, dijete."

"On nije moj otac. Oženio je moju majku."

Njezin je smijeh zvučao gotovo poput laveža. "Shvaćam."

Nelagodno sam se premjestila s noge na nogu, lica još uvijek pritisnutog između rešetki.

Nisam znala zašto sam se uopće obratila toj ženi, ni što sam od nje htjela. "Zašto si u lancima?"

"Jer me se boje."

"Kako se zoveš?" Namrštila se, ali ništa nije rekla, pa sam pokušala nešto drugo. "Jesi li zbilja vještica?"

Uzdahnula je. "Odlazi, mala kćeri. Ako nemaš veze s očuhovim sumanutim idejama, onda ti je bolje da se držiš

podalje od svega ovoga. Nije potrebno biti čarobnica da bi se vidjelo kako ovo neće dobro završiti."

Njezine su me riječi uplašile, ali još se nisam mogla otrgnuti s vrata ćelije. "Želiš li štogod? Hrane? Pića?"

Ponovno me odmjerila, krupnim očima koje su gorjele kao u vrućici. "Ovo je još čudnija kuća nego što sam mislila. Ne, dijete. Ono što želim jest otvoreno nebo i moja šuma, ali to neću dobiti ni od tebe ni ikog drugog. Ali tvoj otac veli da sam mu potrebna - neće dopustiti da umrem od gladi."

Vještica mi je tada okrenula leđa i odvukla se u dno ćelije, stružući lancima po kamenu.

Uspela sam se stubama glave prepune do pucanja - uzbuđene misli, tužne misli, uplašene misli, sve su se pomiješale i ispunile mi glavu ustreptalom zbrkom, poput ptica u zatvorenoj prostoriji.

Moj očuh je držao vješticu utamničenu dok je mjesec Marris prelazio u Avrel, a proljetni dani promicali munjevitom brzinom. Što god da je želio od nje, ona mu je to odbijala dati. Posjetila sam je mnogo puta, ali iako je na svoj način bila prilično ljubazna, pristajala je razgovarati sa mnom samo o beznačajnim tricama. Često bi me zamolila da joj opišem kako je mraz na tlu izgledao tog jutra, ili koje su ptice čučale na drveću i što su pjevale, jer u toj dubokoj ćeliji bez prozora, uklesanoj u kamen predgorja, nije mogla ni vidjeti ni čuti ništa od vanjskog svijeta.

Ne znam što me toliko privlačilo k njoj. Nekako mi se činilo da ona posjeduje ključ mnogih tajni - očuhova ludila, majčine tuge, moje vlastite rastuće strepnje o klimavosti temelja moje nove sreće.

Iako ju je moj očuh hranio, kao što je i rekla da hoće, te nije dopuštao da je maltretiraju na bilo koji način osim samom činjenicom njezina zatočeništva, vještica je iz dana u dan vidno kopnjela, a tamni krugovi poput masnica stvorili su se oko njezinih očiju. Čeznula je za slobodom, poput divlje životinje zatvorene u kavez, a od svoje je nesreće postajala sve bolesnija. Boljelo me gledati je, kao da mi je i samoj bila oduzeta sloboda. Svaki put kada bih primijetila da je još povučenija i slabija nego prije, ponovno bih proživljavala agoniju i stid majčinih posljednjih, jezivih dana. Svaki put kada bih ostavila ćelije, odlazila sam negdje gdje sam mogla biti sama i plakala. Čak i moji ukradeni sati s Tellarinom nisu mogli ublažiti tugu koju sam osjećala.

Bila bih zamrzila očuha zbog onoga što joj je činio, da i on iz dana u dan nije postajao sve bolesniji, kao da je bio zarobljen u vlastitoj inačici njezine vlažne ćelije. Kakvo god bilo to pitanje koje je spomenula, ono je Sulisa mučilo do te mjere da joj je, pošten čovjek kakav je bio, oduzeo slobodu - do te mjere da je noćima jedva spavao, i umjesto toga sjedio do prvog svjetla zore čitajući, pišući i mrmljajući sebi u bradu u nekoj vrsti ekstaze. Kakvo god bilo to pitanje, počela sam strahovati da će i on i vještica zbog njega umrijeti.

Jedini put kada sam prikupila hrabrost da upitam očuha zašto ju je zatočio, zablujio se preko moje glave u nebo, kao da je ono poprimilo posve novu boju, i rekao mi: "Ovo mjesto ima previše vrata, djevojko. Otvoriš jedna, zatim druga, i nađeš se tamo odakle si krenuo. Ne mogu pronaći put."

Ako je to bio odgovor, meni nije imao nikakva smisla.

Ponudila sam vještici smrt, a ona mi je zauzvrat darovala proročanstvo.

Stražari na zidu Unutrašnjeg bedema oglašavali su ponoćnu smjenu straže kada sam ustala. Provela sam sate u postelji, ali san mi se nijednom nije približio. Zamotala sam se u najteži ogrtač i šmugnula u hodnik. Mogla sam čuti očuha kroz vrata, kao da razgovara s posjetiteljem. Zaboljelo me čuti njegov glas, jer sam znala da je sam.

U ovaj sat jedini stražar u ćelijama bio je sakat, stari vojnik koji se nije niti promeškoltio u snu kada sam prošla pokraj njega. Baklja u zidnom utoru gorjela je vrlo slabo, te isprva nisam mogla razabrati vještčin obris u sjenama. Htjela sam je zazvati, ali nisam znala što bih rekla. Imala sam osjećaj da me pritišće teret golemog, uspavanog zamka.

Naposljetku teški su lanci zazveketali. "Jesi li to ti, mala kćeri?" Glas joj bijaše umoran. Nakon nekog vremena ustala je i pomakla se naprijed. Čak i na slabom svjetlu, izgledala je strašno, kao na samrti. Moja se ruka prikrala kesi koja mi je visjela oko vrata. Dotakla sam zlatno Drvo dok sam izgovarala nijemu molitvu, a onda osjetila krivulju onog drugog predmeta, koji sam nosila sa sobom od noći majčine smrti. U trenutku koji kao da je obasjala posebna svjetlost, posve drugačija od treperavog sjaja baklje, izvukla sam zmajevu kandžu i provukla je kroz rešetke.

Vještica je nadigla obrvu dok ju je uzimala. Oprezno ju je prevrnula na dlanu, a onda se žalosno osmjehnula. "Otrovana sovina kandža. Vrlo prikladno. Daje upotrijebim na nekom od mojih uznika? Ili na sebi?"

Nemoćno sam slegnula ramenima. "Želiš biti slobodna", bilo je sve što sam mogla sročiti.

"Ne ovako, mala kćeri", rekla je. "Barem ne ovaj put. Slučaj je htio da sam se već predala - ili, radije, nagodila. Pristala sam dati tvom očuhu to što on misli da želi u zamjenu za svoju slobodu. Moram opet vidjeti i osjetiti nebo." Nježno mi je vratila kandžu.

Zurila sam u nju, gotovo bolesna od potrebe da doznam neke stvari. "Zašto mi odbijaš reći svoje ime?"

Još jedan tužan osmijeh. "Jer svoje pravo ime ne otkrivam nikome. Jer bi svako drugo ime bilo laž."

"Onda mi slazi."

"Čudna kuća, doista! U redu. Ljudi sa sjevera zovu me Valada."

Isprobala sam ime na vlastitom jeziku. "Valada. Hoće li te sada osloboditi?"

"Vrlo brzo, ako nagodbu budu poštovala obje strane."

"Kakva je to nagodba?"

"Loša za sve." Opazila je moj pogled. "Ne želiš znati, doista. Netko će umrijeti zbog ovog bezumlja - vidim to jednako jasno kao što vidim tvoje lice kako viri kroz vrata."

Srce mi se pretvorilo u komad hladnog kamena u grudima. "Netko će umrijeti? Tko?"

Njezin je izraz postao umoran, i mogla sam vidjeti da joj je bilo naporno stajati pod težinom okova. "Ne znam. A umor me već ionako nagnao da ti previše toga otkrijem, mala kćeri. To nisu tvoji poslovi."

Bila sam otjerana, još nesretnija i zbunjenija. Vještica će biti slobodna, ali netko drugi će umrijeti. Nisam mogla sumnjati u njezinu riječ - nitko tko je vidio njezine užarene, tužne oči dok je govorila to ne bi mogao. Dok sam se vraćala u svoju ložnicu, hodnici Unutrašnjeg bedema činili su se posve novim mjestom, svijetom čudnim i nepoznatim.

Moji osjećaji prema Tellarinu još su bili zapanjujuće snažni, ali u danima nakon vještčina proročanstva bila sam toliko opsjednuta tugom da se naša ljubav više činila poput vatre koja je studenu sobu činila pogodnom za prebivanje, negoli suncem koje je sve grijalo, kao što je nekoć bila. Da moj vojnik nije imao vlastitih briga, sigurno bi to zamijetio.

Studen u meni postala je hladna poput najoštrije zime kada sam načula Tellarina i Avallesa kako govore o tajnom zadatku koji im je knez Sulis zadao, nešto u vezi s vješticom. Bilo je

teško iznaći kakva mu je bila nakana moj voljeni i njegov prijatelj ni sami nisu znali sve što je Sulis planirao, a razgovarali su između sebe, a ne u korist njihova skrivenog prislušivača. Uspjela sam razabrati tek to da su knjige mom očuhu pokazale kako se primakao čas za neki važan događaj. Zadatak im je bio da nalože ili pronađu neku vrstu vatre. Pomoću nje bi otišli na kratko noćno putovanje, ali nisu rekli - ili možda još nisu znali točno koje noći. I mog voljenog i Avallesa ta je mogućnost vidno uznemiravala.

Ako sam se bojala već i ranije, kada sam mislila da najveća opasnost prijeti samo mom sirotom, smušenom očuhu, sada sam se gotovo razboljela od užasa. Jedva sam teturala preostalih sati tog dana, toliko sam bila zaokupljena mišlju da bi se nešto moglo dogoditi Tellarinu. Ispustila sam vezivo s perlicama toliko puta da mi gaje Ulca naposljetku oduzela. Kada je pao mrak, satima nisam mogla zaspiti, a kad sam zaspala, prenula sam se daščući i drščući iz sna u kojem je Tellarin upao u plamen i gorio točno izvan mog domašaja. Ležala sam prevrćući se u postelji cijele noći. Kako sam mogla zaštititi svog voljenog? Upozorenjem ne bih ništa postigla. Bio je tvrdoglav, a najdublju je vjeru polagao samo u one stvari koje je mogao pojmiti i dotaknuti, te sam znala da se ne bi mnogo uzdao u riječi jedne vještice. U svakom slučaju, čak i ako bi mi povjerovao, što je mogao poduzeti? Odbiti zapovijed kneza Sulisa zbog upozorenja koje je dobio od mene, svoje tajne ljubavnice? Ne, bilo bi beznadno pokušati nagovoriti Tellarina da ne ide - govorio je o odanosti svom gospodaru gotovo jednako često kao o svojim osjećajima prema meni.

Bila sam u agoniji od straha i znatiželje. Što je moj očuh planirao? Što lije pročitao u tim knjigama daje sada izlagao opasnosti ne samo vlastiti život već i život mog voljenog? Nitko od njih ništa mi ne bi rekao, znala sam. Čak je i vještica izjavila kako to nisu bili moji poslovi. Ako sam htjela išta otkriti, morala sam to učiniti sama.

Odlučila sam baciti pogled u očuhove knjige, one koje je skrivao i od mene i od ostalih. Nekoć bi to bilo gotovo nemoguće, ali sada - budući da je cijele noći sjedio čitajući, pišući i šapćući sebi u bradu, mogla sam se uzdati da je Sulis, kada bi zaspao, spavao kao mrtav. Iskrala sam se u očuhove odaje rano slijedećeg jutra. Otjerao je sluge tjednima prije, a puk zamka više mu se nije usuđivao kucati na vrata ukoliko ih on sam ne bi pozvao. Odaje su bile prazne izuzev mog očuha i mene.

Ležao je izvaljen na postelji, a glava mu je visjela preko ruba slamarice. Da nisam znala koliko je umjeren bio u svojim navikama, njegovo bi me duboko, hrapavo disanje i način na koji je zgužvao gunjeve naveli na pomisao da se onesvijestio od pića, ali Sulis bi rijetko kad popio čak i kalež vina.

Ključ zaključanih škrinja nalazio mu se na vrpici oko vrata. Dok sam ga izvlačila iz košulje što sam opreznije znala, nisam mogla a da ne primijetim koliko je sretnije izgledao zaogrnut gunjevima sna. Bore na njegovu čelu zagladile su se, a čeljust mu više nije bila stisnuta u odsutnoj grimasi koja je postala njegov stalan izraz lica. U tom trenutku, iako sam ga mrzila zbog onog što je učinio vještici Valadi, sažalila sam se nad njim. Kakva god ga je ludost odnedavna zahvatila, bio je dobar čovjek na svoj način, i u svoje vrijeme.

Promeškoltio se i nešto nerazgovjetno promrmljao. Dok mi je srce brzo udaralo, požurila sam se da mu provučem vrpcu i ključ preko glave.

Kada sam pronašla drvene škrinje i otključala ih, stala sam vaditi i pregledavati očuhove zabranjene knjige, brzo i tiho listajući svaku redom, i jednim uhom prateći promjene u njegovu disanju. Većina jednostavno ukoričenih svezaka bila je ispisana na meni nepoznatim jezicima, dvije-tri na pismima koja nisam mogla čak ni prepoznati. One koje sam donekle razumjela sadržavale su ili bajke o vilenjacima ili priče o Visokoj utvrdi u doba Sjevernjaka. Prošao je dobar dio sata kada sam otkrila labavo uvezanu knjigu naslovljenu Zapisi Vargellisa Sulisa, sedmog kneza Honse Sulis, sada gospodara Sulisove kutje u izgnanstvu. Precizan rukopis mog očuha gusto je ispunio prve stranice,

a zatim postao krupniji i manje savršen kako se nastavljao, sve dok posljednje stranice nisu izgledale gotovo kao da ih je ispisalo dijete koje još uči slova.

Šum s postelje me prenuo, ali očuh je samo zastenjao i prevrnuo se na bok. Nastavila sam čitati knjigu što sam brže mogla. Činilo se da se radilo o najsvježijim zapisima iz njegova života - najraniji datumi u knjizi potjecali su iz prve godine našeg života u Visokoj utvrdi. Na većini stranica nabrajali su se zadaci koje je valjalo obaviti u svrhu obnove Visoke utvrde, te zapisi važnih presuda koje je Sulis donio kao gospodar tvrđave i njezinih pripadajućih posjeda. Bilo je i drugih zabilješki osobne prirode, ali one su bile kratke i površne. O onom strašnom danu prije gotovo tri godine, napisao je samo: Cynethrith je umrla od plućne groznice. Bit tje pokopana na predgorju.

Jedini spomen mene nalazio se u jednoj rečenici zapisanoj nekoliko mjeseci ranije -Bredaje danas sretna. Bilo mi je neobično bolno što je moj ozbiljni očuh to primijetio i zabilježio. Na kasnijim se stranicama gotovo i nisu spominjali domaći ili vladarski poslovi, kao što je i Sulis u svakodnevnom životu gubio zanimanje za njih. Umjesto toga, bilo je sve više i više bilješki o onome što je, čini se, pročitao iz drugih knjiga - jedna je kazivala: Plesinnen tvrdi da bozcansko prozcdire smrtno kano ssto plamen prozcdire granu ili deblo. Kako onda... dok je ostatak bio zamrljan - jedna je riječ mogla biti zavli, a nešto dalje mogla sam razabrati Sveto Drvo. Druga zabilješka nabrojila je nekoliko Vrata koja je locirao netko po imenu Nisses, s objašnjenjima uz svaka, koja zapravo ništa nisu objašnjavala -premjesstena, pročitala sam očuhov drhtav rukopis pokraj jednih, ili iz razdoblja nenastanjenosti, ili čak, susret s Mracznim stvorom.

Tek sam na posljednje dvije strane pronašla zapise o ženi u ćeliji pod prijestolnom dvoranom. Napokon primih glas o zceni zvanj Valada, navodila je jedna crčkarija. Nitko zciv sjeverno od Perdraina ne posjeduje znanje o Crnoj Vatri. Moraju se natjerati da otkrije ssto zna. Ispod toga, još neposlušnijim rukopisom nekog je drugog dana bilo napisano, Vjesstica mi se opire, ali ne mogu podnijeti joss jedan neuspjeh kao u notji na Elizijino. Kamena notj slijedetjije trenutak Jakih glasova pod utvrdom. Zidovi tje biti tanki. Pokazat tje mi put do Crne Vatre, jer druge nade nema. Ili tje mi ona odgovoriti, ili smrt.

Sjela sam na pete, nastojeći pronaći smisao u svemu tome. Što god daje moj očuh planirao, dogodit će se uskoro - Kamena noć bila je posljednja noć mjeseca Avrela, i od nje nas je dijelilo samo nekoliko dana. Iz njegovih riječi nisam mogla dokučiti je li vještici i dalje prijela opasnost - je li ju kanio ubiti ako ga iznevjeri, ili samo ako pokuša prekršiti nagodbu koju je s njim sklopila? - ali nisam dvojila da će ta potraga za nečim zvanim Crna Vatra donijeti opasnost svima ostalima, a što je najvažnije i najstrašnije - mom vojniku, Tellarinu. Moj je očuh ponovno uzdahnuo u snu. Bio je to turoban zvuk. Spremila sam njegove knjige pod ključ i ponovno se iskrala.

Cijelog dana osjećala sam se odsutno i grozničavo, ali ovaj put nisam gorjela od ljubavi. Strahovala sam za svog dragana i strepila za svog očuha i vješticu Valadu, ali ono što sam znala i kako sam to otkrila, nikome nisam mogla reći. Prvi put otkad me moj vojnik poljubio, osjećala sam se osamljeno. Bila sam ispunjena tajnama, a za razliku od Sulisa, nisam imala čak ni knjigu kojoj bih se povjerala.

Poći ću za njima, naposljetku sam odlučila. Slijedit ću ih do mjesta koje je očuh spominjao, mjesta pod utvrdom gdje su zidovi bili tanki, a glasovi jaki. Dok budu tragali za Crnom Vatrom, ja ću vrebati na opasnost. Ja ću ih sve zaštititi. Bit ću njihov anđeo.

Napokon je stigla Kamena noć.

Čak i da nisam pročitala očuhove zapise, mislim da bih znala kako je stigao čas kada su kanili potražiti Crnu Vatra, jer je Tellarin bio vrlo odsutan duhom i progonjen sjenama. Iako mi ništa nije priznao dok smo skupa ležali u mojoj ložnici, mogla sam osjetiti da je bio uznemiren zbog onog što se te noći spremalo. Ali čast i krv obvezivali su ga mom očuhu, te drugog izbora nije imao.

Obrecnuo se na mene kada sam ga poljubila u uho i uplela mu prste u kosu. "Daj čovjeku malo mira, djevojko."

"Zašto sebe zoveš čovjekom, a mene djevojkom?" zadirivala sam ga, hineći bezbrižnost koju zapravo nisam osjećala. "Zar je razlika u godinama između nas toliko velika? Nisam li ti već darovala ono što me čini ženom?"

Moj je vojnik bio nagao i nije čuo ljubav u mojim riječima. "Svatko tko ne odustaje kad ga za to zamole, dokazuje time daje dijete. A ja sam čovjek jer nosim vojničku značku, i jer, ako moj gospodar zatraži, moram dati svoj život."

Tellarin je bio pet ljeta stariji od mene, a tih davnih dana bila sam gotovo jednako impresionirana tom razlikom kao i on, no sada smatram da su svi muškarci nezreliji od svojih žena, osobito kada im se dirne u čast.

Dok je zurio u strop, izraz mu je od srditog postao ozbiljan, a ja sam znala da razmišlja o onome što te noći mora učiniti. I ja sam se bojala, te sam ga ponovno poljubila, ovaj put nježno, i ispričala se.

Kada je otišao, pun isprika čija je namjena bila da prikriju njegovu pravu zadaću, pripremila sam se za vlastito putovanje. Sakrila sam svoj najdeblji ogrtač i šest debelih voštanica gdje ih Ulca i druge sluškinje nisu mogle pronaći. Kada sam bila odjevena i spremna, dotakla sam majčino zlatno Drvo tamo gdje je počivalo uz moje srce, i izrekla molitvu za sigurnost svih onih koji će se sa mnom spustiti u tamu.

Kamena noć - posljednja noć Avrela, u zoru mjeseca Maia, crni sati kada priče kazuju da duhovi hodaju zemljom sve dok ih u grobove opet ne otjeraju zora i kukurikanje pijevca. Visoka utvrda ležala je tiha oko mene dok sam slijedila svog voljenog i ostale kroz tamu. Nije se toliko činilo da zamak spava, već kao da velika utvrda zadržava dah i čeka.

Pod Anđeoskim tornjem postoji stubište, i upravo su se tamo i zaputili. Doznala sam za nj prvi put te noći, dok sam stajala umotana u tamni ogrtač, prisluškujući iz sjene zida nasuprot tornju. Slijedila sam četvero - svog očuha, Tellarina i njegova prijatelja Avallesa i ženu Valadu. Unatoč nagodbi koju je sklopila, vještice su ruke još bile okovane. Ražalostilo me vidjeti je sputanu poput životinje.

Radnici koji su popravljali toranj postavili su grub drven pod iznad razbijenog kamenja starog poda - možda kako bi osigurali da nitko ne propadne kroz neku od brojnih rupa, a možda jednostavno da zatvore bilo kakve prolaze u najdublja prostranstva zamka. Neki su čak predlagali da se cijeli kat starog zamka zazida ciglama, kako se tuda ne bi moglo popeti ništa što bi uznemirivalo san bogobojaznoj čeljadi.

Zbog tog drvenog poda dugo sam čekala prije nego što sam pošla za njima kroz vanjski portal tornja, znajući da će mom očuhu i njegovim posilnima trebati vremena da pomaknu daske.

Dok sam vrebala u sjenama pokraj zida kule, a vjetar se šuljao Unutrašnjim bedemom, pomislila sam na Anđela koji je stajao na vrhu tornja, lik pocrnio od stoljetne prašine koju nikakva kiša nije mogla isprati, nagnut u stranu kao da će svakog trena izgubiti ravnotežu i pasti. Tko je bio taj anđeo? Netko od blaženih svetaca? Je li predstavljao nekakav znamen je li bdio nada mnom kao što sam ja kanila bdjeti nad Tellarinom i ostalima? Podigla sam pogled, ali visoki vršak tornja bio je nevidljiv u noći.

Napokon sam iskušala kvaku na vratima tornja i otkrila da zasun nije bio povučen. Ponadala sam se kako to znači da Anđeo uistinu pazi na mene.

U tornju nije bilo mjesečine, te sam još na do vratku upalila prvu voštanicu pomoću skrivene gube za kresivo koja je gotovo bila dogorjela. Moji koraci zvučali su zastrašujuće bučno u kamenom predvorju, ali nitko nije iskrasnio iz sjene da upita što ondje tražim. Nisam čula ni zvuka od svog očuha i ostalih.

Zastala sam na trenutak pred velebnim, zavojitim stubištem koje se penjalo uvis, i nisam mogla a da se ne zapitam što će radnici pronaći kad raščiste krš i stignu na vrh - kao što se još

i sada pitam poslije svih ovih godina, jer složeni posao još nije dovršen. Pretpostavljam da to neću doznati za svog života. Hoće li otkriti blaga koja je

za sobom ostavio vilinski narod? Ili možda tek krhke kosti tih drevnih stvorenja?

Čak i da nije došlo do događaja te kobne noći, Anđeoski toranj bi me i dalje opsjedao, kao što opsjeda ovu veliku utvrdnu i sve zemlje pod svojom dugačkom sjenom. Mislim da nijedan smrtnik nikad neće dokučiti sve njegove tajne.

Jednom, davno prije, usnula sam san u kojem mi je očuh dao zadatak da očistim samog Anđela, ali bez obzira na to koliko sam se trudila, nisam mogla sastrugati crnu nečist s njegovih udova i lica. Rekao mi je da nisam ja kriva, te da bi mi Bog dao snage kada bi uistinu želio da Anđelovo lice bude vidljivo, ali sam svejedno plakala zbog svog neuspjeha. Prešla sam iz predvorja u prostoriju gdje se pod urušio u velikim odlomljenim krhotinama, te sam pokušala zamisliti što je moglo tako temeljito smrskati kamenje, a da sam toranj ostane uspravan. Nije bilo lako slijediti mog očuha i voljenog tamo kamo su išli, ali spustila sam se niz krš, naginjući se da postavim voštanicu ispred sebe kako bi mi obje ruke bile slobodne. Zažalila sam, ne posljednji put, što nisam obula nešto drugo osim mekih papuča. Silazila sam sve niže i niže, ozlijedivši noge i isparavši haljinu na nekoliko mjesta, sve dok nisam dospjela do gomile sitnijeg odronjenog kamenja koja je predstavljala pod, barem šest mojih visina ispod razine Unutrašnjeg bedema. Usred te poljane krhotina zjapila je golema, crna jama veća od ostalih, nazubljena gubica koja je samo čekala da me proguta. Dok sam joj se škripitavo približavala, začula sam nešto što su morali biti glasovi ostalih kako dopiru iz dubine, iako su mi u prvi mah zvučali neobično.

Još je kamenja bilo razgrnuto kako bi se otkrio ulaz na stubište, blještavo bijeli jezičac sa stubama koje su od njega vodile u mrak. Novi je glas dopro do mene, smijući se. Nije pripadao nikome koga sam poznavala.

Čak i uza sve ono što se dogodilo prethodnih dana, nikad nisam osjetila toliku stravu, ali znala sam da je Tellarin dolje u tami. Ocrtala sam znak Drveta na grudima, a onda kročila na stubište.

Isprva im nisam mogla pronaći ni traga.

Dok sam se spuštala, svjetlost moje usamljene voštanice samo je činila stubište još sličnijim sjenovitom ždrijelu koje se spremalo da me proguta, ali strah me nije mogao spriječiti da ne pomognem svom voljenom - ako išta drugo, još mi je više ubrzao korak. Pohitala sam dolje sve dok mi se nije činilo da sam zašla tako duboko ispod zamka koliko je Anđeoski toranj stršio iznad njega, ali još ih nisam dostigla.

Bilo da se radilo o varci zvuka, ili o vjetrovima za koje se priča da pusu kroz pećine u liticama Kraljevskog jezera, i dalje sam čula nepoznate glasove. Neki su djelovali tako blizu da bih, da nisam imala voštanicu, bila uvjerena kako mogu pružiti ruku i dotaknuti osobu koja mije šaputala, ali treperavo mije svjetlo pokazivalo daje stubište bilo prazno. Glasovi su čavrljali, a neki pjevali, na mekom, žalosnom jeziku koji nisam ni razumjela ni prepoznala.

Znala sam da sam previše uplašena da ostanem, da bih se trebala okrenuti i pobjeći na mjesečinu i čist zrak, ali iako me bestjelesni žamor ispunjavao smutnjom, nisam u njemu osjetila zla. Ako su to bili duhovi, mislim da nisu bili svjesni moje prisutnosti. Bilo je to kao da je zamak razgovarao sam sa sobom, poput starca koji sjedi uz vatru, izgubljen u davno minulim danima.

Stubište je završavalo širokim odmorištem s otvorenim prolazima na obje strane, te nisam mogla a da se ne sjetim vrata koja je očuh spominjao u svojoj knjizi. Dok sam zastala kako bih odlučila kojim mi putem valja krenuti, proučila sam reljefe na zidovima, nježne povijuše i cvijeće čiju vrstu nikad prije nisam vidjela. Iznad jednog dovratka slavuj je stajao na grani drveta. Druga je grana bila uklesana iznad suprotnih vrata - međutim, kada sam pomakla svijeću, vidjela sam da obje grane pripadaju jednom te istom drvetu, čija krošnja bijaše uklesana točno iznad mene, šireći se svodom stubišta kao da sam joj ja zapravo bila deblo. Na

grani iznad drugih vrata uvijala se vitka zmija. Zadrhtala sam, i zaputila se prema vratima sa slavujem, ali u tom trenu do mene dopriješe riječi iz tame.

"... ako si mi slagala. Strpljiv sam čovjek, ali..." Bio je to moj očuh, a čak i da nisam prepoznala njegov tihi glas, prepoznala bih ga po riječima, jer uvijek je to govorio. A kazivao je istinu - doista je bio strpljiv. Oduvijek me podsjećao na jedan od monolita u prstenima na vrhu bregova, hladan, čvrst i ni u najmanjoj žurbi da se pomakne, postajući topao tek nakon što bi ga sunce cijelo ljeto pržilo. Kadikad sam osjećala želju da ga ošinem štapom samo kako bi ga natjerala da se okrene i doista me pogleda.

Samo je jednom to učinio, vjerovala sam - onog dana kada mi je rekao da su mu "oni" sve oduzeli. Ali sada sam znala da me pogledao još jednom, da me možda vidio kako se smiješim onog dana kada mi je moj ljubavnik darovao poklon ili poljubac, te zapisao u svoju knjigu, Breda je danas sretna.

Riječi mog očuha dopirale su kroz druga vrata. Užgala sam novu svijeću i postavila je navrh prve, koja je izgorjela gotovo do držača, a zatim pošla za Sulisovim glasom kroz zmijska vrata.

Spuštala sam se duboko, a potom još dublje - činilo se da putujem satima strmim, davno napuštenim hodnicima koji su vijugali poput prede prosute iz vreće. Svjetlo vo-štanice pokazivalo mi je kamen koji se, iako sam znala da je bio prastar, činio novijim i sjajnijim od onoga koji sam vidjela iznad. Na ponekim mjestima otvarali su se prolazi u odaje zatrpane zemljom i kršem, ali koje su zasigurno bile masivne, sa svodovima višim od najviših nabbanskih dvorana za koje sam ikad čula. Rezbarije koje sam mogla vidjeti bile su tako istančane, tako savršene da su mogle biti stvarne pojave iz prirode - ptice, biljke, drveće - zarobljene u kamenu nekom vrstom magičnih čini koje su se često pojavljivale u majčinim i Ulkinim pričama.

Bilo je zapanjujuće pomisliti da je čitav ovaj svijet ležao pod nama u svom zemljanom grobu otkad smo doselili u Visoku utvrdu, ali i pokoljenjima prije toga. Znala sam da gledam drevni dom vilinskog naroda. Uza sve priče, pa čak i uz dokaz samog tornja, svejedno nikad nisam zamišljala da su bili tako vješti u radu s kamenom, da su ga mogli oblikovati tako da se pjenu poput vode ili ljeska poput leda, ili da se proteže nada mnom u vitkim lukovima poput najtanjih grančica vrbe. Zar su ih Sjevernjaci doista sve ubili? Prvi put shvatila sam donekle što je to značilo, te me preplavio dubok, nijem užas. Stvoritelji ove neizmjerne ljepote poklani, a njihovu kuću preoteli njihove ubojice - nije ni čudo što je tama bila ispunjena nemirnim glasovima. Nije ni čudo što je Visoka utvrda bila mjesto koje je opsjedalo tugom sve koji su u njoj živjeli. Današnji zamak podignut je na temeljima drevnog umorstva. Izgrađen je na smrti.

Nije me puštala ta misao. Zamrsila mi se u umu s uspomenom na očuhov odsutan pogled, na vješticu u lancima. Dobro se nije moglo roditi iz zla, bila sam sigurna. Ne bez žrtve. Ne bez krvi i pokajanja.

Mirni su možda nestali, ali počinjala sam uviđati da je njihova kuća ostala vrlo živa.

Dok sam hitala dolje, prateći tragove svog očuha i njegovih suputnika u stoljetnoj prašini, iznenada sam shvatila da sam pogrešno skrenula. Prolaz je završavao hrpom odronjenog kamenja, ali kada sam se vratila u prethodni poprečni hodnik, nije bilo ni traga otiscima stopa, a samo mi mjesto nije djelovalo poznato, kao da su se same ruševine oko mene premjestile.

Sklopila sam oči, tragajući za zvukom Tellarinova glasa, jer bijah uvjeren da ga u svom srcu mogu čuti kroz sve kamenje Erkvnlada. Ali do mene nije doprlo ništa osim sablasnog žamora, koji je šumio poput jesenjeg povjetarca, pun uzdisaja i šuštavih besmislica.

Izgubila sam se.

Prvi put postalo mi je jasno kakvu sam glupost učinila. Otišla sam nekamo gdje nisam smjela. Nitko nije znao gdje sam, a kada mi posljednja voštanica dogori, ostat ću izgubljena u tami.

Suze su mi nahrupile na oči, ali sam ih obrisala. Plakanje mi nije vratilo ni oca ni majku. Neće mi koristiti ni sada.

Pokušala sam se vratiti putom kojim sam došla, ali glasovi su lepršali oko mene poput nevidljivih ptica, te sam nedugo potom slijepo vrludala. Zbunjena zvucima u glavi i treperavim sjenama, dvaput sam umalo propala u velike pukotine u podu hodnika. U jednu od njih šutnula sam kamen koji je padao ne udarivši ni u što sve dok više nisam mogla podnijeti da osluškujem.

Činilo se da me tama opkolila sa svih strana, i mogla sam ostati izgubljena zauvijek te možda čak i postati dijelom šaputavog zbora - ali zahvaljujući sreći, slučaju ili prstu sudbine, skrenula sam u hodnik koji nisam prepoznala i zatekla se kako stojim na rubu drugog stubišta, slušajući glas vještice Valade kako dopire iz dubine.

"... nije to vojska ili plemićko kućanstvo da im možete zapovijedati, kneže Sulis. Oni koji su tu živjeli sada su mrtvi, ali ovo mjesto je živo. Morate prihvatiti što vam se nudi..."

Bilo je to kao da mi je pročitala misli. Dok sam drhtala slušajući kako netko drugi glasno izgovara moje slutnje, pohitala sam prema zvuku, u stravi da će se izgubiti i da više nikad neću čuti poznati glas.

Prošlo je naizgled još cijelih sat vremena, iako sam već toliko dugo boravila u tami da nisam mogla ispravno prosuditi. Moj ljubavnik i ostali kao da su se gotovo i sami pretvorili u utvare, lebdeći ispred mene poput sjemenki maslačka, vječno izvan domašaja.

Stube su nastavile vijugati prema dolje, a dok je moja treća ili četvrta voštanica dogorijevala, mogla sam opaziti odbljeske velebnih prostranstava kroz koja smo se svi spustili, razinu za razinom, kao da hodočastimo niz krugove Neba. S vremena na vrijeme, kada bi voštanice zatreperile na drvenom podnožju, pomislila bih da vidim još i više.

U kutku mog oka ruševine kao da su poprimale neku vrstu života. Bilo je trenutaka kada bi se sablasni glasovi pojačali, a sjene naizgled poprimile oblik. Ako bih napola zažmirila, mogla sam gotovo vidjeti ta pusta prostranstva puna blistave, nasmijane čeljadi.

Zašto su Sjevernjaci ubili takvu ljepotu? I kako je narod koji je izgradio ovakvo mjesto mogao doživjeti poraz od bilo kojih smrtnika, ma kako krvožednih i ratobornih?

Svjetlo je procvalo u dubini, crveno i žuto, od čega je uglačan kamen stubišta naizgled zadrhtao. Na trenutak sam pomislila da se radi o još jednom plodu moje mašte, ali tada sam, tako blizu da se činilo kao da se možemo poljubiti ako poželimo, začula glas svog voljenog.

"Ne vjerujte joj, gospodaru", rekao je Tellarin, zvučeći poprilično uplašeno. "Opet laže."

Neizmjereno sretna, ali s obnovljenim opreznom, zaklonila sam voštanicu dlanom i požurila niz stube što sam tiše mogla. Kada su njihovi glasovi postali bučniji, a ja uvidjela da svjetlo što je cvalo u tami potječe iz njihovih baklji, prstima sam posve utrnula svijeću. Koliko god sam se radovala što sam ih pronašla, pretpostavila sam da oni ne bi osjećali isto prema meni. Prišuljala sam se bliže svjetlu, ali nisam mogla vidjeti Tellarina i ostale jer mi je nešto poput oblaka dima zastiralo vidik. Tek kad sam stigla do podnožja zavojitog stubišta i nečujno stupila na pod velike dvorane mogla sam doista razabrati četiri prilike.

Stajali su u središtu prostorije tako ogromne da čak ni baklje mog ljubavnika i Avallesa nisu mogle obasjati njezine najviše kutove. Pred njima se uzdizalo nešto za što sam isprva pomislila da je bilo dim. Još ga nisam jasno

mogla vidjeti, iako je plamen baklji gorio tek na duljinu ruke od njega, ali sada je nalikovalo na golemo stablo crnih listova i debla. Sjena ga je zastirala i skrivala gotovo sve osim najšire konture, kao crna mrtvačka ponjava koja poput magle pokriva brda u zimska jutra, ali ono usred čega je čučao obris drveta nije bila magla, osjećala sam sa sigurnošću. Bila je to čista Tama.

"Morate odlučiti hoćete li slušati mene ili mladog vojnika", govorila je vještica mom očuhu. "Još ću vam jednom reći - ako odrežete makar i jedan list, bit ćete žigosani kao otimači i to neće dobro proći po vas. Zar ne osjećate?"

"Mislim da je Tellarin u pravu", izjavi Avalles, ali glas mu je bio nesigurniji od riječi.

"Pokušava nas prevariti."

Moj je oćuh prebacio pogled sa sjene drveta na vješticu. "Ako ne smijemo uzeti ni komad drva, zašto si nas ovamo dovela?" upitao je polako, kao da mu ćak i govor predstavlja ogroman napor.

Mogla sam ćuti kiseo osmijeh u Valadinu odgovoru. "Držali ste me zarobljenu u vašoj vlažnoj hrpi kamenja dva mjeseca, tražeći moju pomoć oko vaših sumanutih pitanja. Ako ne vjerujete da znam to što znam, zašto ste me okovali i doveli ovamo?" "Ali drvo...?"

"Nisam rekla da ne smijete uzeti ništa za potpalu, rekla sam da biste bili budala kada biste digli sjekiru ili noć na Veliko Cudodrvo. Dolje ima olupalog granja, ako ste dovoljno smioni da ga potražite."

Sulis se obratio Avallesu. "Idi i prikupi štoćod drvlja, nećaće."

Mladi je vitez oklijevao, a onda dodao baklju mom očuhu i prišao pomalo nesigurno golemom tamnom drvetu. Sagnuo se ispod vanjskih grana i išćeznuo s vida. Nakon intervala šutnje, Avalles je ponovno doteturao van.

"Previše je... previše je mračno da se išta vidi", protisnuo je zadihano. Oći su mu pobijelile oko rubova. "Osim toga, ondje se nešto krije - neka životinja, možda. Ja... mogao sam je osjetiti kako diše." Okrenuo se prema mom očuhu. "Tellarinove su oći bolje od mojih..."

Ne! poželjela sam kriknuti. Drvoliki stvor je ćučao i ćekao, zaogrnut sjenama koje nijedna baklja nije mogla probiti. Bila sam spremna izletjeti iz skrovišta i preklinjati svog voljenog da mu se ne priblićava, ali kao daje ćuo moj nijemi krik, knez Sulis je opsovao i gurnuo baklju natrag u Avallesove ruke.

"Tako mi Pilipe i njezine zdjele!" rekao je moj oćuh. "Obavit ću to sam."

Trenutak prije nego što je zakoraćio pod grane, učinilo mi se da ćujem šapat lišća, iako u dvorani nije bilo vjetra. Tiho piskutanje i štropot pojaćavali su se, možda zato što se moj oćuh probijao kroz gusto granje. Prolazili su dugi trenuci, a tada je šuštanje postalo još silovitije. Naposljetku se pojavio Sulis, blago posrćući, držeći ispod svake ruke nešto nalik na dugu sjenovitu polugu. Tellarin i Avalles koraknuli su naprijed da mu pomognu, ali on ih je otjerao, tresući glavom kao da ga je netko ošamutio udarcem. Ćak i u mračnoj dvorani, mogla sam vidjeti da je veoma problijedio.

"Istinu si govorila, Valado", rekao je. "Ni sjekiru, ni noć."

Dok sam promatrala, naloćio je Avallesu i mom voljenom da na tlu načine krug od odronjenog kamenja razasutog

po prostoriji. Ukrstio je dva komada pronaćenog drveta u središtu kruga, te potom upotrijebio triješće iz vrećice o svom pojasu ijednu od baklji da zapali Ćudodrvo. Dok je neobićna vatra oživljavala, dvorana se naizgled sve više mračila, kao da se samo svjetlo baklji prigibalo k ognjišnoj jami i bivalo upijeno. Plamenovi su se počeli dizati.

Šuštanje sjenovitog drveta je utihnulo. Sve je zašutjelo - ćak ni plamenovi nisu stvarali zvuk. Srce mi je lupalo dok sam se naginjala bliće, gotovo zaboravljajući da moram ostati skrivena. Doista, Crna je Vatra sada plamtjela na tom dubokom, izgubljenom mjestu, vatra koja je treperila poput svake druge buktinje, ali ćiji su plamenovi bili poput rana na samoj materiji svijeta, rupe mračne i prazne kao nebo bez zvijezda.

Teško je povjerovati, ali upravo sam to vidjela. Mogla sam gledati kroz plamenove Crne Vatre, ali ne na drugu stranu, već negdje drugdje - isprva u ništavilo, ali tada su boje i oblici počeli zadirati u prostor iznad ognjišne jame, kao da je nešto prevrnulo sam zrak iznutra prema van.

U vatri se pojavilo lice. Jedva sam se obuzdala da ne kriknem.

Stranac okružen crnim plamenima nije bio nalik na nijednog čovjeka kojeg sam ikad vidjela. Crte njegova lica bile su nekako posve krive, brada preuska, krupne oči ukošene u kutovima. Kosa mu je bila duga i bijela, ali nije djelovao staro. Bio je nag od struka naviše, a njegova je blijeda, sjajna koža bila prekrivena strašnim ožiljcima, ali unatoč plamenima sred kojih je ležao, njegove su opekotine prije djelovale staro nego svježije.

Crna je Vatra izobličila čak i tamu. Sve se oko nje savilo, kao daje sam svijet postao rastegnut i drhtav poput odraza mjehurića na vodi rijeke.

Činilo se da plameni čovjek drijema u vatri, ali bio je to strahovito nemiran san. Bacakao se i izvijao, te čak i prinio ruke licu kao da se želi zaštititi od nekog groznog napada. Kada su mu se oči napokon otvorile, bile su tamne poput same sjene, zureći u nešto što nisam mogla vidjeti, u sjene daleko iza vatre. Usta su mu se raširila u nijemom, jezivom krik, i unatoč njegovu čudnom izgledu, unatoč tome što sam se toliko bojala da sam mislila kako će mi srce stati, ipak me boljelo gledati njegovu patnju. Ako je bio živ, kako mu je tijelo moglo gorjeti i gorjeti a da ne bude uništeno? Ako je bio duh, zašto smrt nije okončala njegovu bol?

Tellarin i Avalles ustuknuli su od ognjišne jame, raširenih očiju i preplašeni. Avalles je načinio znak Drveta.

Moj je očuh promatrao grčenje usta i slijepe oči plamenog čovjeka, a onda se okrenuo prema vještici Valadi. "Zašto nam se ne obrati? Učini nešto!"

Nasmijala se svojim oštrim smijehom. "Htjeli ste upoznati jednog od Sitha, kneže Sulise - jednog od Mirnih. Htjeli ste pronaći vrata, ali neka vrata ne vode do nekog mjesta, već do nekog vremena. Crna Vatra vam je pronašla pripadnika vilinskog naroda u njegovu snu. On sanja, ali može vas čuti kroz stoljeća. Obratite mu se! Ispunila sam što sam obećala."

Vidno potresen, Sulis se okrenuo prema čovjeku u plamenu. "Ti!" doviknuo je. "Možeš li me razumjeti?"

Plameni se čovjek opet izvio, ali sada su se njegove tamne, slijepe oči okrenule prema mom očuhu. "Tko je tamo?" upitao je, a ja začuh njegov glas u unutrašnjosti svoje lubanje, a ne u ušima. "Tko hoda Cestom snova?" Prikaza podigne ruku kao da mogaše posegnuti kroz godine i dotaknuti nas. Na trenutak, zapanjenost mu je potisnula agoniju s neobičnog lica. "Vi ste smrtnici! Ali zašto ste došli k meni? Zašto remetite san Hakatrija od Kuće Godišnjeg plesa?"

"Ja sam Sulis." Zbog drhtanja u glasu očuh je zvučao poput kakva starca. "Neki me zovu 'Otpadnikom'. Riskirao sam sve što posjedujem - proveo godine u proučavanju - da postavim pitanje na koje samo Mirni imaju odgovor. Hoćeš li mi pomoći?"

Plameni čovjek kao da nije slušao. Usta su mu se opet iskrivila, a ovaj put bolni je krik imao zvuk. Pokušala sam začepiti uši, ali već mi je prodro u glavu. "Ah, peče!" zastenjao je. "Krv crva me još peče - čak i kad spavam. Čak i kad hodam Cestom snova!"

"Krv crva...?" Moj je očuh bio zbunjen. "Zmaj? O njemu govoriš?"

"Bio je poput goleme crne zmije", promrmlja Hakatri. "Moj brat i ja, slijedili smo ga u dubine, pronašli i ubili, ali osjetio sam njegovu kipuću krv na sebi i više nikad neću imati mira. Tako mi Vrta, kako me boli!" Proizveo je zvuk kao da se guši, a onda na trenutak utihnuo. "Oba naša mača su zasjekla," rekao je, a riječi mu zvučahu gotovo poput napjeva, poput pjesme, "ali moj brat Ineluki bio je sretne ruke. Izbjegao je strašne opekline. Crna, crna je bila ta sukrvica, i vrelija čak i od plamena Postanka! Bojim se da ni sama smrt neće ublažiti ovu agoniju..."

"Šuti!" zagrmio Sulis, pun bijesa i jada. "Vještice, zar ova čarolija ništa ne vrijedi? Zašto me odbija saslušati?"

"Nema druge čarolije, osim one koja otvara vrata", odvrati ona. "Hakatri je možda stigao do tih vrata zato što gaje opekla zmajeva krv - na svijetu nema ničeg što se može usporediti s krvlju velikih crva. Mislim da ga njegove rane vječno drže u blizini Ceste snova. Postavite mu

vaše pitanje, Nabbanče. Dat će vam isti odgovor kao bilo koji drugi besmrtnik na kojeg ste mogli nabasati."

Sada sam to mogla osjetiti - osjetiti usud koji nas je doveo ovamo da nas sve pograbi u svoje šake. Zadržala sam dah, stiješnjena između užasa koji je poput ledenog vjetra hujao mojom glavom, koji je urlao u meni da ostavim Tellarina i sve drugo te pobjegnem, i divlje znatiželje da saznam što je dovelo mog očuha do ovog nevjerojatno čudnog susreta.

Knez Sulis je na trenutak spustio bradu na grudi, kao da je sada kad je kucnuo čas, bio nesiguran što želi reći. Naposljetku je progovorio, isprva kolebljivo, ali s većom snagom kako je nastavljao.

"Naša nas Crkva uči da se Bog pojavio na ovom svijetu u liku Usiresa Aedona, izvodeći brojna čuda, pjesmom liječeci bolesne i hrome, sve dok ga naposljetku imperator Crexis nije osudio na vješanje s Drveta smaknuća. Je li ti to poznato, Hakatri?"

Slijepe oči plamenog čovjeka opet su se izvrnule prema Sulisu. Nije odgovorio, ali činilo se da sluša.

"Aedon Iskupitelj je obećao da će svi živi biti uzneseni - da smrti neće biti", nastavi moj očuh.

"To je dokazano jer je on bio utjelovljenje Boga na ovom svijetu, a dokazano je i u čudesima koja je izveo. Ali ja sam mnogo proučavao tvoj narod, Hakatri. Čudesna koja je izveo Usires Aedon mogao je ostvariti i netko od tvog sithskog naroda, ili čak netko tko je bio tek polubesmrtnik." Njegov je osmijeh bio bezizražajan kao u lubanje. "Na kraju krajeva, čak se i moji najoštriji kritičari iz redova Majke Crkve slažu da Usires nije imao ljudskog oca."

Sulis ponovno na trenutak pogne glavu, prizivajući riječi ili snagu. Uхватила sam dah - bila sam posve zaboravila disati. Avalles i Tellarin i dalje su zurili, a njihov se strah sada miješao sa zapanjenošću, no lice vještice Valade od mene je skrivala sjena.

"Obje mi je žene odnijela smrt, i jednu i drugu prerano", reče moj očuh. "Prva mi je žena podarila sina prije nego što je umrla, prelijepog dječaka zvanog Sarellis koji je i sam izdahnuo vrišteći od bola jer je nagazio na čavao potkove - čavao! - i dobio smrtonosnu groznicu.

Poklano je na stotine, na tisuće mladića kojima sam zapovijedao, njihova trupla prekrila su bojišta poput ljuski skakavaca, a sve za mali komad zemlje tu ili tamo, a ponekad čak i zbog nečijih riječi. I moji su roditelji mrtvi, a previše je toga između nas ostalo nedorečeno. Sve one koje sam uistinu ljubio otela mi je smrt."

Njegov mukli glas poprimio je uznemirujuću snagu, napuklu moć, kao da je kanio svojom vikom srušiti same zidine Neba.

"Majka Crkva mi nalaže da vjerujem kako ću se ponovno sjediniti s njima", rekao je.

"Propovijedaju mi, govoreći: 'Pogledaj djela Usiresa našeg Gospodina i utješi se, jer njegova je zadaća bila pokazati nam da se nemamo zašto bojati smrti.' Ali ja nisam siguran - ne mogu tek tako vjerovati! Je li Crkva u pravu? Hoću li ponovno vidjeti one koje volim? Hoćemo li nastaviti živjeti? Crkveni poglavari prozvali su me heretikom i proglasili izopćenim jer sam odbijao prestat i sumnjati u Aedonovo božanstvo, ali moram znati! Reci mi, Hakatri, je li Usires bio jedan od vas? Je li priča o njegovu nebeskom podrijetlu samo laž namijenjena da nas usrećuje, dok svećenstvo zgrće salo i bogatstvo?" Treptanjem je odagnao suze, a njegovo je stameno lice bilo izobličeno od bijesa i boli. "Čak i ako me Bog zauvijek pošalje u pakao zbog toga, ipak moram znati - je li naša vjera laž.

Sada se tresao tako žestoko da se nesigurnim korakom odmaknuo od vatre i zamalo pao. Nitko se nije pomaknuo osim čovjeka u plamenu, koji je slijedio Sulisa svojim praznim, tamnim očima.

Shvatila sam da i ja plačem, te sam šutke obrisala suze. Vidjeti očuhovu stvarnu i užasnu bol bilo je poput noža u mojoj utrobi, ali bila sam i gnjevna. Sve ovo samo zbog toga? Zbog takvih je nedokučivih stvari ostavljao moju majku samu, a sada zamalo uništio vlastiti život?

Nakon dugog razdoblja u kojem je sve bilo nijemo poput kamenja koje nas je okruživalo, Hakatri polako izusti: "Vi smrtnici uvijek mučite sami sebe." Trepnuo je, a način na koji mu se lice pomaklo bio je tako čudan da sam morala okrenuti glavu, a onda ga opet pogledati prije nego što sam shvatila što je rekao. "Ali najviše se mučite kad tražite odgovore na nešto na što odgovora nema."

"Nema odgovora?" Sulis se još tresao. "Kako je to moguće?"

Plameni čovjek je podigao svoje dugoprste ruke i izveo pokret koji sam mogla protumačiti samo kao gestu mira. "Zato što Zida've nisu upoznati sa sudbinom smrtnika, ne znamo ništa više nego što vi znate o našem Vrtu, ili o tome kamo idemo kad napustimo ovo mjesto."

"Saslušaj me, smrtnice. Što ako je vaš mesija doista bio jedan od Djece zore - bi li to dokazalo da to nije bila volja vašeg Boga? Bi li to dokazalo da su Iskupiteljeve riječi išta manje istinite?" Hakatri odmahne glavom neobičnom, stranom gracioznošću obalne ptice.

"Samo mi reci je li Usires bio jedan od vas", zatraži Sulis isprekidanim glasom. "Poštedi me tvoje filozofije i reci mi! Jer i ja izgaram! Godinama me bol ne ostavlja!"

Dok su odjeci očuhova krika blijedjeti, vilinski plemić u svom prstenu od crnih plamena zastade, i prvi put se činilo da uistinu vidi preko jaza. Kada je prozborio, glas mu bijaše prepun tuge.

"Mi Zida've ne znamo mnogo o smrtnicima, a ima i nekih naše krvi koji su se od nas odmetnuli, a čiji su nam poslovi također nepoznati. Ne mislim da je vaš Usires Aedon bio jedan od Djece zore, ali više od toga ne mogu ti reći, smrtnice, niti bi to mogao itko od mog naroda." Ponovno je podigao ruke, ispreplevši prste u složenoj, neshvatljivoj gesti. "Žao mi je."

Snažan drhtaj tada je potresao biće zvano Hakatri - možda mu se bol njegovih opekлина vratila, bol koju je nekako uspijevao prigušiti dok je slušao govor mog očuha. Sulis nije čekao da čuje više, već je koraknuo naprijed i šutnuo vatru Čudodrva u oblak uskovitlanih iskri, a onda se srušio na koljena i prekrio lice rukama.

Plameni je čovjek nestao.

Nakon naizgled beskonačnog razdoblja šutnje, oglasila se vještica: "Hoćete li sada ispuniti svoj dio nagodbe, kneže Sulis? Rekli ste, ako vas dovedem k nekom od besmrtnika, da ćete me pustiti." Glas joj bijaše jednoličan, ali u njemu je bilo neke nježnosti koja me iznenadila. Očuhov odgovor, kada je stigao, bio je prigušen i teško razumljiv. Odmahnuo je rukom.

"Skinij joj lance, Avalles. Više ništa ne trebam od nje."

Usred te goleme, puste doline jada, osjetila sam trenutak duboke sreće kada sam shvatila da će, unatoč mojim zlim slutnjama, vještica, moj voljeni, pa čak i moj izmučeni oćuh, svi preživjeti tu strašnu noć. Dok je Avalles počeo otključavati vješticine okove, drhteći do te mjere da je jedva uspijevao držati ključ, mogla sam na trenutak sanjariti da će se mom očuhu vratiti zdravlje, da će mog Tellarina nagraditi zbog njegove hrabrosti i odanosti, te da ćemo moj voljeni i ja saviti sebi gnijezdo negdje daleko od ovog duhovima opsjednutog, vjetrovitog predgorja.

Moj je oćuh ispustio iznenadan krik koji je sve prenuo. Okrenula sam se i ugledala ga kako pada potbuške, a tijelo mu se trese od plaća. Taj napadaj tuge kod ozbiljnog, tihog Sulisa bio je u neku ruku ono najstrašnije što sam dotad vidjela, u toj dugoj, jezivoj noći.

Tada, dok je njegov krik još odjekivao u nevidljivim svodovima dvorane i potaknuo slabašan šum lišća sjenovitog drveta, nešto drugo privuklo mi je pažnju. Dvije prilike hrvale su se na mjestu gdje je do maloprije stajala vještica. Isprva sam pomislila da su se to borili Avalles i žena Valada, ali tada sam opazila da se vještica odmakla i promatrala sukob, svijetlih očiju raširenih od iznenađenja. Umjesto toga, u koštac su se uhvatili Avalles i Tellarin, odbacivši baklje iz ruku. Zaprepaštena, nemoćna od iznenađenja, promatrala sam ih kako padaju na tlo. Trenutak kasnije jedan se bodež podigao i spustio, i tada je kratka borba prestala.

Kriknula sam: "Tellarin!" i pojurila naprijed.

Ustao je, otirući prašinu s hlača, i zapiljio se u mene dok sam izlazila iz sjene. Vršak njegova noža bio je crn od krvi. Bilo je u njemu neke mirnoće koju je možda potaknuo strah, ili jednostavno iznenađenje.

"Breda? Što radiš ovdje?"

"Zašto te napao?" kriknula sam. Avalles je ležao sklupčan na tlu u crnoj lokvi koja se širila.

"Bio ti je prijatelj!"

Ništa nije odgovorio, već se sagnuo da me poljubi, a onda se okrenuo i zaputio tamo gdje je moj očuh još klečao na tlu u napadaju tuge. Moj je voljeni prislonio koljeno na očuhova leđa, a onda obujmio šakom kosu na zatiljku starčeve glave i povukao ju sve dok se suzama obliveno lice nije podiglo na svjetlo baklji.

"Nisam htio ubiti Avallesa", objasnio je moj vojnik, dijelom meni, dijelom Sulisu. "Ali ustrajao je da pođe s nama, bojeći se da ću steći još veću naklonost njegova strica ako on ne bude prisutan." Odmahnuo je glavom. "Žalosno. Ali samo je vaša smrt bila moj zadatak, Sulise, a predugo sam čekao tako savršenu priliku."

Unatoč nemilosrdnom naporu njegova položaja, moj se očuh nasmiješio, jezivim, zategnutim osmijehom. "Koji te Sancellan poslao?"

"Zar je važno? U Nabbanu imate više neprijatelja nego što možete izbrojati, Sulise Otpadnice. Krivovjernik ste, raskolnik i opasan. Trebali ste znati da vas ovdje neće ostaviti na miru, da širite svoju moć u divljini."

"Nisam došao ovamo širiti moć", zastenjao je moj očuh. "Došao sam pronaći odgovore na svoja pitanja."

"Tellarine!" Nastojala sam pronaći smisao tamo gdje ga nije bilo. "Što to radiš?"

Njegov je glas poprimio nešto malo od svog prijašnjeg, nježnog tona. "Ovo nema veze s tobom i sa mnom, Breda."

"Jesi li...?" Jedva sam to mogla izgovoriti. Moje su suze zamaglile dvoranu više nego Crna Vatra. "Jesi li se... samo pretvarao da me ljubiš? Je li sve to bilo samo kako bih ti pomogla da ga ubiješ?"

"Ne! Nisi mi za to trebala, djevojko - već sam bio jedan od njegovih najbližih ljudi." Tada je jače stisnuo Sulisa, te sam se pobojala da će očuhu slomiti vrat. "To što ti i ja imamo, Breda, dobro je i stvarno. Odvest ću te sa sobom u Nabban - sada ću se obogatiti, a ti ćeš mi biti žena. Vidjet ćeš što je pravi grad, a ne ova vražja, zaostala hrpa kamenja."

"Voliš me? Doista me voliš?" Žarko sam mu željela vjerovati. "Onda pusti mog očuha, Tellarine!"

Namrštio se. "Ne mogu. Njegova smrt zadatak je koji sam dobio prije nego što sam tebe upoznao, i zadatak koji se mora obaviti. On je luđak, Breda! Nakon noćasnijih užasa, nakon što si vidjela demona kojeg je prizvao zabranjenom magijom, sigurno uviđaš zašto mu se ne smije dopustiti da preživi."

"Nemoj ga ubiti, molim te! Preklinjem te!"

Podigao je ruku da me smiri. "Prisegao sam svom gospodaru u Nabbanu. Moram izvršiti tu jednu stvar, a onda smo oboje slobodni."

Čak ni molba u ime ljubavi nije ga mogla zaustaviti. Zbunjena i shrvana, nesposobna da se dulje prepirem s čovjekom koji mi je donio toliko veselja, okrenula sam se prema vještici, moleći se u sebi da će qij4 ..nešto poduzeti

- ali Valade nije bilo. Iskoristila je svoju slobodu, ostavivši nas ostale da se međusobno pobijemo ako želimo. Učinilo mi se da vidim pokret u sjenama, ali bila je to neka druga sablast, neko leteće biće koje je lebdjelo nad stubištem na nečujnim krilima.

Knez Sulis je šutio. Nije se opirao pod Tellarinovim stiskom, već čekao klanje poput starog bika. Kada je gutao, koža na vratu toliko bi mu se zategla da su mi se suze opet prosule po obrazima kada sam to vidjela. Moj je voljeni pritisnuo nož na očuhov vrat dok sam ja teturala

prema njima. Sulis me pogledao, ali ništa nije rekao. Kakva god mu je misao bila u očima, bila je tako duboka daje nisam mogla ni naslutiti.

"Reci mi opet da me voliš", zamolila sam kada sam mu se približila. Dok sam promatrala preplašeno ali pobjedničko lice svog vojnika, nisam mogla a da ne pomislim na Visoku utvrdu, opsjednuto mjesto sazdano na umorstvu, u čijim smo iskvarenim, nemirnim dubinama stajali. Na trenutak sam pomislila da su se sablasni glasovi vratili, jer mi je glava bila prepuna hučeeće, šumeće buke. "Reci mi opet, Tellarine", preklinjala sam ga. "Molim te."

Moj voljeni nije odmaknuo sječivo sa Sulisova vrata, ali je rekao: "Naravno da te volim, Breda. Vjenčat ćemo se, i cijeli će ti Nabban ležati pod nogama. Nikad ti više neće biti hladno ni samotno." Nagnuo se naprijed, a ja sam mogla osjetiti kako se lijepi dugi mišići njegovih leđa napinju pod mojom rukom. Oklijevao je začuvši kvrcaj staklene kuglice kada je ona pala na pod i otkotrljala se.

"Što...?" upitao je, a onda se iznenada uspravio, primivši se za mjesto na struku gdje ga je kandža ubola. Načinila sam nekoliko nesigurnih koraka i pala, plačući. Iza mene, Tellarin je počeo saptati, a potom se gušiti. Čula sam kad mu je nož zveknuo o kamen. Nisam mogla gledati, ali zvuk njegovih posljednjih hro-paca nikad me neće napustiti. Sada kad sam stara, znam da će ova tajnovita utvrda biti mjesto gdje ću umrijeti. Kada ispustim posljednji dah, pretpostavljam kako će me pokopati na predgorju pokraj majke i kneza Sulisa.

Kad je ta duga noć pod zamkom završila, Kralj Čaplja, kako su Jezerani nazivali mog očuha, ponovno je počeo nalikovati na čovjeka kakav je nekoć bio. Vladao je Visokom utvrdom još mnogo godina, te ga je postupno čak i moj svadljivi, ljubomorni narod priznao za svog vladara, iako kraljevina nije nadživjela samog Sulisa.

Moj osobni trag na ovom svijetu bit će još manji.

Nikad se nisam udala, a moj je brat Aelfric poginuo u padu s konja ne začevisi nijedno dijete, i premda su se Jezerani još prepirali oko toga tko će ponijeti stijeg i koplje Vrhovnog poglavara, nitko od mog roda neće ih više predvoditi. Niti će, držim, itko poslije moje smrti ostati u velikom zamku koji je knez Sulis obnovio - premalo ih je ostalo od našeg kućanstva, a oni koji jesu, učinili su to samo iz ljubavi prema meni. Kada mene više ne bude, dvojim da će itko ostati, čak ni da nam redi grobove.

Ne mogu objasniti zašto sam odlučila stvoriti sebi dom na tom pustom mjestu, kao što ne mogu objasniti ni zašto sam izabrala očuhov život umjesto života svog lijepog, lažljivog Tellarina. Pretpostavljam da sam to učinila zato što sam se bojala zasnovati na prolivenoj krvi. nešto sto se jrebalo

zasnovati na nečem boljem. Zato što ljubav ne zbraja račune, već donese odluku, a onda joj se potpuno preda.

Kakvi god bili moji razlozi, ja sam donijela tu odluku.

Nakon što me iznio iz dubina natrag na svjetlost dana, moj očuh više gotovo i nije spomenuo tu groznu noć. Ostao je dalek do kraja svojih dana, i dalje progonjen sjenama, ali s vremena na vrijeme činilo mi se da u njemu naslućujem spokoj koji ranije nije imao. Zašto je bilo tako, ne bih znala reći.

Dok je na kraju ležao na svojoj samrtničkoj postelji, a disanje mu postajalo sve slabije i slabije, sjedila sam uz njega satima svakog dana i pripovijedala mu o svemu što se događalo u Visokoj utvrđi, govoreći o obnovi, koja se i dalje nastavljala, o zakupcima i krdima, kao da bi on svakog trena mogao ustati da ponovno preuzme vlast. Ali oboje smo znali da se to neće dogoditi.

Kada mu je napokon kucnuo posljednji čas, bilo je nekog tihog iščekivanja na njegovu licu - ne straha, već nečeg što je bilo teže opisati. Dok se naprezao da posljednji put udahne zrak, odjednom sam se sjetila nečeg što sam pročitala u njegovoj knjizi, i shvatila da sam te davne noći pogriješila.

Pokazat je mi put do Crne Vatre, jer druge nade nema, napisao je, ona odgovoriti, ili smrt. Nije pod tim mislio da će je ubiti ako mu ne da što je tražio. Želio je reći da, ako mu ona ne bude mogla pomoći da pronađe odgovor, onda će morati 'pričekati dok smrt ne dođe po njega prije nego što dozna istinu.

A sada će napokon dobiti odgovor na pitanje koje gaje tako dugo mučilo.

Kakav god taj odgovor bio, Sulis se nije vratio da ga podijeli sa mnom. Sada sam vrlo, vrlo stara, te ću ga i ja uskoro pronaći. Čudno je, možda, ali otkrivam da mi je prilično svejedno. U jednoj godini s Tellarinom, u onim mjesecima žarke ljubavi, proživjela sam čitav jedan životni vijek. Otada živim jednim drugačijim, dugim i polaganim životom čija su se mala zadovoljstva uglavnom skladno izmjenjivala s trenucima patnje. Zasigurno su dva života svakome dovoljna - kome treba beskrajno postojanje besmrtnika? Naposljetku, kao što je plameni čovjek jasno pokazao, vječnost provedena u boli nije nikakav dar.

A sada kad sam ispričala svoju priču, čak se i duhovi, koji me još kadikad prenu iz sna u ponoć, čine poput starih prijatelja umjesto nečega čega se treba bojati.

Donijela sam svoje odluke.

Mislim da sam zadovoljna.